

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

KAJA MANNDIČ

ŠTUDENTSKI DOMOVI V LJUBLJANI

**od organizacije posebnega družbenega pomena do
javnega zavoda**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2003

1. UVOD	3
2. STRUKTURA NALOGE	4
3. HIPOTEZA	5
4. METODOLOŠKA IZHODIŠČA	5
5. USTANOVITEV ŠTUDENSKIH DOMOV V LJUBLJANI	5
6. ORGANIZACIJA ZAVODA	6
7. ORGANI UPRAVLJANJA	8
8. URESNIČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA	12
9. NOTRANJA ORGANIZACIJA	12
10. DEJAVNOST ŠTUDENSKEGA CENTRA	13
10.1. DELOVNA ENOTA DOM	13
10.2. STANOVANJSKE ZMOGLJIVOSTI OD USTANOVITVE DO LETA 1990	14
10.3. DELOVNA ENOTA RESTAVRACIJA.....	18
10.4. OBŠTUDIJSKA DEJAVNOST	19
11. UKREP DRUŽBENEGA VARSTVA	21
12. FINANCIRANJE ŠTUDENSKEGA CENTRA DO LETA 1990	22
13. ZAPOSLENI V ŠTUDENSKEM CENTRU	25
14. ŠTUDENTJE - STANOVALCI ŠTUDENSKEGA CENTRA	28
14.1. SPREJEM V DOMOVE	28
14.2. BIVANJE V DOMOVIH	29
14.3. KOMUNIKACIJA MED DELAVCI IN ŠTUDENTI.....	31
15. USTANOVITEV ZAVODA S PRAVICO JAVNOSTI ŠTUDENSKI CENTER V LJUBLJANI 31	
16. USTANOVITEV JAVNEGA ZAVODA ŠTUDENSKI DOMOVI V LJUBLJANI	32
16.1. JAVNI ZAVOD - OPREDELITEV POJMA	32
17. ORGANI ZAVODA ŠTUDENSKI DOMOVI V LJUBLJANI	33
18. NOTRANJA ORGANIZACIJA PO LETU 1991	35
18.1. SEKTOR ZA ŠTUDENSKO ZADEVE	36
18.2. NOVE KAPACITETE PO LETU 1991	37
18.3. GOSTINSKO TURISTIČNI SEKTOR	38
18.4. OBŠTUDIJSKE DEJAVNOSTI	38
19. FINANCIRANJE ŠTUDENSKIH DOMOV	40
20. ZAPOSLENI V ŠTUDENSKIH DOMOVIH	41
21. STANOVALCI ŠTUDENSKIH DOMOV PO LETU 1991	43
21.1. SPREJEM V DOMOVE	44
21.2. BIVANJE V DOMOVIH	44
21.3. KOMUNIKACIJA MED DELAVCI IN ŠTUDENTI	46
22. KONCEPTI POLITIČNIH SISTEMOV	46
22.1. KONCEPT SOCIALISTIČNEGA SAMOUPRAVLJANJA.....	47
22.2. KONCEPT LIBERALNE DRŽAVE.....	51
23. ZAKLJUČEK	54
24. LITERATURA IN VIRI	59

1.UVOD

Razvoj družbenega sistema, gospodarska rast, konkurenčnost ter vodenje javnih zadev so neposredno povezani s kakovostjo sistema izobraževanja v državi. To so v svetu ugotavljali že v prvi polovici dvajsetega stoletja. Tovrstne ugotovitve so bile značilne tudi v nekdanji državi. Izobraževanju, kot pglavitnemu faktorju razvoja družbe, se je začelo posvečati večjo pozornost v samostojni Republiki Sloveniji. Del sredstev iz državnega proračuna se že ob sprejemu kot samostojna postavka namenja izobraževalni dejavnosti.

Vzporedno z vlaganjem v rast kvalitete in kvantitete visokega šolstva so del javnih sredstev namenjali za izgradnjo in delovanje študentskih domov. S tem se je socialno šibkim študentom s stalnim bivališčem, ki je oddaljeno najmanj 30 km od kraja študija, zagotavljala možnost bivanja v času študija prej po dejanskih stroških in sedaj po subvencionirani ceni. To je pozitivno vplivalo na razvoj podeželja, posebno na demografsko ogrožena območja.

Javno službo za upravljanje študentskih domov je v Rožni dolini v Ljubljani ustanovil Svet za prosveto in kulturo pri vladi LRS pod št.2455/14 z dne 20.6. 1952. z imenom Študentsko naselje. Ob ustanovitvi je Študentsko naselje upravljalo tri študentske domove, ki so imeli kapaciteto 664 študentskih ležišč (Glej <http://www.stu-dom-lj.si/lokacija>).

Študentsko naselje je že leta 1954 z ustanovno odločbo, ki jo je izdal MLO Ljubljana pod številko 1674/2, postalo republiški finančno samostojni zavod. Organ, ki je bil pristojen za zadeve in naloge zavoda, je bila Univerza v Ljubljani. Naloga zavoda je bila, »da nudi študentom univerze, visokih in višjih šol ter akademij, stanovanjsko in prehrambno oskrbo ter kulturne življenjske pogoje« (Zaključni račun zavoda ŠN 1957:1).

Javne službe, t.i. funkcionalni upravni sistemi so se organizirali v tem času za zagotavljanje posameznih javnih dobrin (Glej Janko 1990:345).

Že od leta 1963 se ni več govorilo o javnih službah temveč o dejavnosti posebnega družbenega pomena. "Dejavnosti posebnega družbenega pomena so bile z zakoni določene dejavnosti katerih delovanje tržnih zakonitosti ni bila edina podlaga za usklajevanje dela in potreb in ne podlaga za vrednotenje rezultatov dela"(Janko 1990:345).

Od leta 1974 je status gospodarskih in negospodarskih družb urejal Zakon o združenem delu. Temelj tega zakona je bila družbena lastnina ter vloženo in združeno delo. Po tem zakonu so se gospodarske in negospodarske delovne organizacije morale statusno pravno organizirati kot organizacije združenega dela.

Organizacije posebnega družbenega pomena so se morale organizirati v Samoupravnih interesnih skupnostih. Preko SIS-ov je potekala organizacija, načrtovanje in financiranje teh organizacij (Janko 1990:uvod).

V osemdesetih letih so ekonomski in politični razlogi zahtevali določene spremembe v gospodarstvu. Leta 1988 je bil sprejet Zakon o podjetjih. Ta zakon je pomenil prehod od upravljanja na podlagi vložnega dela k upravljanju na podlagi vložnega kapitala. »Na področju javnih služb je prišlo do minimalnih sprememb. Namreč navedeni zakon je opredeljeval javna podjetja kot posebno statusno pravno obliko vendar ni opredeljeval organiziranost le teh. Organiziranost javnih služb je urejena šele v letu 1991, ko je sprejet Zakon o zavodih« (Tičar 1994:3).

Po tem zakonu je urejena tudi organiziranost Študentskih domov v Ljubljani in sicer je bil v letu 1991 ustanovljen kot Zavod s pravico javnosti, čigar pravni naslednik je javni zavod Študentski domovi v Ljubljani, ustanovljen leta 2001.

2. STRUKTURA NALOGE

V prvem delu bom opisala nastanek študentskih domov kot javne službe ter študentskih domov kot organizacije posebnega družbenega pomena. V nadaljevanju se bom osredotočila na organizacijo poslovanja Študentskega centra v Ljubljani, njegovo dejavnost, upravljanje, ukrep družbenega varstva, financiranje. Predstavila bom zaposlene in stanovalce-štolente ter način njihove medsebojne komunikacije, sprejem in bivanje študentov v Študentskih domovih.

V drugem delu bom pojasnila transformacijo Študentskega centra v Ljubljani v letu 1991 iz organizacije posebnega družbenega pomena v zavod s pravico javnosti ter transformacijo v javni zavod Študentski domovi v letu 2001.

Nadalje bom predstavila organizacijo Študentskih domov v Ljubljani po letu 1991, njihovo dejavnost, upravljanje, financiranje. Predstavila bom zaposlene in stanovalce-študente in način njihove medsebojne komunikacije, sprejem in bivanje študentov v Študentskih domovih.

V nadaljevanju bom predstavila koncepta samoupravnega socializma in liberalizma, politična sistema, ki sta bila v zadnjih 60- tih letih značilna za Slovenijo. V zaključku bom na podlagi strnjениh ugotovitev dokazala ali ovrgla postavljeno hipotezo.

3. HIPOTEZA

Sprememba družbenega sistema je vplivala na organizacijo, upravljanje, financiranje in medsebojne odnose v Študentskih domovih v Ljubljani.

4. METODOLOŠKA IZHODIŠČA

Analiza dostopne literature, starih in veljavnih aktov, pravilnikov in zakonov, zaključnih računov Študentskega naselja, Študentskih domov in Študentskega centra do leta 1990, pogodb o financiranju in sofinanciranju po letu 1991, domskega reda. Zapis opravljenih pogovorov z delavci Študentskih domov. Pregled internetne strani zavoda.

Pri analizi virov bom uporabila deskriptivno metodo.

Pri delu se bom opirala na teoretična znanja in izkušnje, ki sem jih pridobila v letih dela v Študentskih domovih v Ljubljani.

5. USTANOVITEV ŠTUDENTSKIH DOMOV V LJUBLJANI

Študentski domovi so nastali z združitvijo dveh zavodov Študentsko naselje v Ljubljani, ki ga je ustanovil Svet za prosveto in kulturo pri vladi LRS pod št.2455/14 z dne 20.6. 1952 in Akademski kolegij v Ljubljani, ki ga je ustanovila družba Akademski kolegij-Stavbena zadruga z omejenim jamstvom v Ljubljani, Kolodvorska ul. 22, z dne 1.10.1921 leta, na podlagi akta Izvršnega sveta skupščine Ljubljana-Bežigrad št. 022-18/63-3 z dne 17.05.1968 (Statut ŠC iz leta 1986).

Dolžnosti ustanovitelja je prevzela Univerza v Ljubljani, ki je sprejela odločbo o ustanovitvi št. A-L-6/2-68 z dne 17.05.1969 leta. Te dolžnosti je Univerza v Ljubljani opravljala celo desetletje (Glej Statut ŠC 1986:3).

V odločbi o ustanovitvi, organizaciji in delu zavoda Študentski domovi, ki jo je sprejel univerzitetni svet na seji 26. junija 1968, je zavod, ki se ustanovi, opredeljen kot organizacija posebnega družbenega pomena. Študentski domovi so postali pravna oseba in so pridobili pravico in obveznost upravljanja premoženja, ki je izhajalo iz bilance domov ob združitvi.

6. ORGANIZACIJA ZAVODA

Od ustanovitve do sedaj se je v zavodu spreminjala organizacija.

Ob ustanovitvi leta 1952 je to bil republiški finančno samostojni zavod. Organ pristojen za zadeve in naloge zavoda je bila Univerza v Ljubljani. Zavod je imel družbeno upravljanje. V upravnem odboru je bilo šest zunanjih članov, trije stanovalci, dva člana kolektiva in upravnik Študentskega naselja po funkciji (Zaključni račun ŠN 1957:1).

Po letu 1959 je poslovanje zavoda določeno in izvajano v skladu s pravili, ki so bila sprejeta s strani ustanovitelja dne 11. aprila. Organ pristojen za zadeve in naloge zavoda je bila še vedno Univerza v Ljubljani. Zavod Študentsko naselje je imel družbeno samoupravljanje. V upravnem odboru je bilo trinajst članov. Od teh je bilo sedem zunanjih, ki so zastopali družbene organizacije: Svet za šolstvo LRS, OLO, in ObLO, trije zastopniki stanovalcev, dva zastopnika delovnega kolektiva in direktor (ne več upravnik) po položaju.

Upravni odbor je obravnaval finančno poslovanje zavoda in njegovih organizacijskih enot, nova pravila zavoda in reorganizacijo družbenega samoupravljanja v zavodu, zaključni račun in letni finančni načrt, pravilnik o nagrajevanju delavcev, ceno oskrbnine, sprejemanje študentov v dom ter red in disciplino v domu. O vseh navedenih vprašanjih je sprejemal tudi sklepe. Sej upravnega odbora so se udeleževali tudi člani ZKS in člani aktiva ZK v Študentskem naselju (Poslovno poročilo k zaključnemu računu 1962:8).

Po letu 1963 je bilo Študentsko naselje opredeljeno kot organizacija posebnega družbenega pomena. Tako je ostalo tudi po združitvi z Akademskim kolegijem na podlagi referendumov zaposlenih obeh zavodov 17. in 19. junija 1968 leta, s tem, da je bilo spremenjeno ime zavoda v Študentski domovi v Ljubljani.

V zavodu so obstajali naslednji organi upravljanja:

- Svet zavoda, ki ga je sestavljalo devet predstavnikov delovne skupnosti zavoda, devet predstavnikov uporabnikov in devet predstavnikov, ki jih je imenoval univerzitetni svet.
- Upravni odbor.
- Direktor, ki ga je imenoval ustanovitelj (Odločba občinske skupščine Lj-Bežigrad št. 022-18/67-3 z dne 17.5.68 stran 1).

Po letu 1974, ko je bil sprejet Zakon o združenem delu, so se Študentski domovi morali organizirati preko Izobraževalne skupnosti Slovenije.

V drugi polovici leta 1978, na seji 20.12., sta Univerzitetni svet Univerze v Ljubljani in predsedstvo Univerzitetne konference ZSMS sprejela odločbo o spremembi odločbe o ustanovitvi zavoda Študentski domovi na podlagi 337.,375. in 379. člena ZZD (Ur.l.SFRJ 53/76) ter 4. in 10. člena Zakona o visokem šolstvu. Ime organizacije združenega dela Študentski domovi sta kot ustanovitelja spremenila v Študentski center v Ljubljani.

V spremenjeni odločbi je navedeno, da so "dejavnosti Študentskega centra, s katerim se neposredno omogoča uresničevanje nalog in smotrov visokega šolstva, posebnega družbenega pomena"(Odločba z dne 21.12.78 stran 1).

V obdobju od leta 1979 pa do leta 1991 se organizacija, poslovanje in financiranje zavoda (razen obseg udeležbe družbene skupnosti) praktično niso spreminjali.

Za to obdobje je bilo značilno, da je bilo delo Študentskega centra javno. Javnost se je zagotavljala na ta način, da so se vprašanja obravnavala na zborih delavcev in zborih študentov. Sklepi organov so bili objavljeni na oglasnih deskah v delovnih enotah in po domovih. O zadevah, ki so zanimale javnost, so lahko obveščali: poslovodni organ, predsednik Sveta Centra, vodje delegacij v Svetu Centra in vodje DE. Izjema so bile zadeve, ki so bile v Pravilniku o varovanju tajnosti opredeljene kot tajnost (Glej Statut ŠC 1986: 5).

Statut zavoda je bil temeljni akt s katerem so bile podrobno določene naloge, organizacija in delo zavoda. Statut so sprejemali zaposleni in študentje-stanovalci na ločenih referendumih. Sam statut je temeljil na 337. in 463. členu Zakona o združenem delu (Ur. list SRS 53/74 in 57/83), 155. členu Zakona o usmerjenem izobraževanju (Ur.list SRS 11/80 in 6/83) in v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev v delovno organizacijo (Glej Statut ŠC 1986: 1).

Statut je urejal:

Ime, sedež in dejavnost Centra, sestavo, volitve oz. imenovanja, odpoklic oz. razrešitev in delovno področje Sveta Centra (njegovega izvršilnega organa) in poslovnega organa ter njihovo odgovornost; vprašanja o katerih se delavci in študentje Centra osebno izjavljajo in način osebnega izjavljanja in odločanja; obveznosti samoupravnih in drugih organov do sindikata; način volitev in odpoklica delegacij in delegatov v Svetu Centra, ter o njihovih pravicah, dolžnostih in odgovornostih; zastopanje in predstavljanje Centra; uporaba sredstev in razpolaganje z njimi; sestavljanje in sprejemanje planov; uresničevanje samoupravne delavske kontrole in organ samoupravne delavske kontrole; vsebino, način in roke obveščanja delavcev in študentov, uresničevanje splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite; poslovno tajnost; vsebino in hrambo zapisnikov o sklepih delavcev in študentov ter kolegijskih organov, način sprejemanja, spreminjanja in dopolnjevanja Statuta ter sprejemanje drugih samoupravnih splošnih aktov Centra.

Nadzor nad izvajanjem teh določb so opravljali Svet Centra, direktor Centra in odbor za samoupravno delavsko kontrolo, vsak v okviru svojih pristojnosti in pooblastil. Na nepravilnosti so lahko opozarjali tudi delavci in študentje.

7. ORGANI UPRAVLJANJA

Študentski center so, od ustanovitve do leta 1991, upravljali delavci skupaj s študenti - stanovalci. O delovnih razmerjih delavcev v združenem delu ter o delitvi sredstev za osebno in skupno porabo so odločali delavci sami. O zadevah posebnega družbenega pomena pa so poleg delavcev in študentov enakopravno soodločali delegati ustanovitelja, družbenopolitične skupnosti in družbenopolitičnih organizacij.

Organ upravljanja je bil Svet Centra. Sestavljale so ga delegacija delavcev, delegacija študentov in delegacija družbenopolitične skupnosti.

Vsaka delegacija je imela po pet članov. Delegate delavcev so volili vsi delavci Centra, delegate študentov pa vsi stanovalci Centra, na podlagi enotnih kandidatnih list. Na obeh kandidatnih listah so bili kandidati navedeni po abecednem vrstnem redu z navedbo DE v kateri delajo oz. doma v katerem bivajo.

Delegati so bili izvoljeni z neposrednim in tajnim glasovanjem in sicer:

- delegacija delavcev je morala biti sestavljena iz dveh delegatov iz vrst delavcev DE Dom, en delegat je predstavljal splošni in finančno - analitični sektor, en delegat DE Restavracija, en delegat DE Servisna dejavnost ter en delegat DE Interesne dejavnosti.
- delegacija študentov je bila sestavljena iz vrst stanovalcev centra vendar sta morala biti dva delegata iz domov v Rožni dolini, en iz domov za Bežigradom in doma FSPN,

en iz doma na Gerbičevi in en, ki je predstavljal študente ostalih domov (AK, VŠZD in dom Ilirska).

- delegacija družbenopolitične skupnosti je imela dva predstavnika Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in po enega predstavnika SO Ljubljana Vič-Rudnik, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Univerzitetne konference ZSMS. Delegete so volili na način, ki so ga sami določili.

Odločanje na Svetu centra je bilo tripartitno. S tem enakopravnim odločanjem se je uresničeval poseben družbeni interes. Odločitve so se sprejemale večinoma z javnim glasovanjem delegatov. Le v izjemnih primerih je Svet lahko odločil, da je glasovanje tajno.

Svet Centra je imel mnogo zadolžitev in široko paleto odločanja:

- določal je predlog statuta in sprejema drugih splošnih aktov, ki so urejali razmerja v Centru,
- določal je predlog samoupravnega splošnega akta Centra, o katerem odločajo delavci in študenti z osebnim izjavljanjem,
- določal je skupne temelje za pripravo plana Centra, sprejemal ta plan in spremljal njegovo izvrševanje,
- določal je poslovno politiko Centra in sprejemal ukrepe za njeno izvajanje,
- določal je elemente za sklepanje samoupravnih sporazumov v osnovah planov samoupravnih organizacij in skupnosti ter za sklepanje dogovorov o osnovah planov družbenopolitične skupnosti,
- sprejemal je začasni sklep o osnovah plana, če delavci oz. študentje z referendumom in v roku, ki ga določa statut, odločijo, da se ne strinjajo z osnovama plana Centra,
- ugotavljal in določal je višino materialnih stroškov bivanja na osnovi meril ISS, ter ceno KV obrokov na osnovi določil koordinacijskega odbora. Določal je tudi ekonomsko ceno za storitve, ki jih je Center nudil drugim uporabnikom.
- odločal je o nabavi in prodaji osnovnih sredstev ter odpisu v višini nad 500.000 din,
- odločal je o najemanju kreditov in njihovem dajanju,
- sprejemal je periodične obračune in zaključni račun,
- sprejemal je finančni plan Centra,
- imenoval in razreševal je direktorja in delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi,
- imenoval in razreševal je člane izvršilnih organov,

- ustanavljal je občasna in stalna delovna telesa in imenoval člane le teh,
- obravnaval je poročila organov Centra,
- volil je predsednika in oba podpredsednika Sveta Centra,
- skrbel je za obveščanje delavcev, študentov in javnosti,
- urejal je financiranje in določal program ukrepov, ki so zadevali ljudsko obrambo, družbeno samozaščito in civilno zaščito,
- odločal je o načelih in merilih kadrovske politike zaradi ustvarjanja ustreznih kadrovskih in materialnih pogojev za delo Centra,
- odločal je o sklenitvi in pristopu k samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom, če ni bilo z zakonom ali s Statutom določeno, da se o teh zadevah odloča z osebnim izjavljanjem,
- odločal je o ugovorih delavcev zoper odločitve disciplinske komisije,
- odločal je o sodelovanju z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi,
- razpisoval je volitve in odpoklic delegatov v Svetu centra,
- razpisoval je referendum in razglašal izide,
- dajal je pobudo oz. zahteval je sklic zbora delavcev ali zbora študentov,
- dajal je smernice direktorju ter nadzoroval njegovo delo in delo strokovnih služb,
- s samoupravnim splošnim aktom je določal zadeve, ki so poslovna, uradna in vojaška skrivnost, način varovanja listin in določal pooblaščenca za sporočanje podatkov.

Odločal je tudi o drugih zadevah, za katere je bil pristojen po zakonu, samoupravnih splošnih aktih in statutu.

O svojem delu je sprejemal poseben poslovnik (Glej Statut ŠC 1986: 26 -33).

Izvršilni organi Študentskega centra so bili:

- odbor za interesno dejavnost,
- komisija za delovna razmerja,
- komisija za stanovanjske zadeve.

Poslovodni organ Centra je bil direktor. Imenovan je bil na podlagi javnega razpisa, na predlog razpisne komisije in z večino glasov delegatov vsake posamezne delegacije v Svetu Centra za dobo štirih let.

Imel je vsa pooblastila v pravnem prometu v okviru glavne in stranske dejavnosti. Predstavljal je Študentski center brez omejitev razen pri nabavi ali odtujitvi osnovnih sredstev v vrednosti nad 500.000 din.

Direktor je:

- predstavljal in zastopal Centra,
- vodil poslovanje Centra,
- organiziral in usklajeval delovni proces,
- predlagal poslovno politiko in ukrepe za njeno izvrševanje,
- skrbel za izvajanje odločitev in sklepov Sveta Centra in drugih organov Centra,
- izvrševal sklepe in zaključke, ki so jih z osebnim izjavljanjem sprejeli delavci Centra,
- obravnaval predlog plana ter vse posamične odločitve v zvezi z njegovo izvršitvijo in o njih dajal mnenja in predloge,
- organiziral in zagotavljal delovno disciplino v Centru,
- izdajal je posamične akte in izvrševal posamične ukrepe v skladu z sklepi Sveta Centra,
- odgovarjal in skrbel za pripravo gradiv in dokumentacije za seje organov Centra,
- dajal poročila o delu in poslovanju Centra,
- imel v delovnem procesu dolžnost in pravico izdajati naloge delavcem za izvršitev določenih del in nalog v skladu z določbami samoupravnih splošnih aktov,
- dajal navodila za delo strokovnim delavcem, nadziral ter koordiniral njihovo delo,
- skrbel za pravilno materialno in finančno poslovanje Centra, še posebej za družbeno ekonomski smoter,
- skrbel za zakonitost poslovanja Centra,
- skrbel za izvrševanje obveznosti Centra do družbene skupnosti in drugih zakonskih in pogodbenih obveznosti,
- imel tudi posebne pravice pri izvajanju priprav SLO in DS (Glej Statut ŠC 1985 43 - 45).

Drugi organi centra so bili:

- Odbor za samoupravno delavsko kontrolo.
- Disciplinska komisija za delavce Centra.
- Disciplinska komisija za študente - stanovalce Centra.
- Komite za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.
- Komisija za sprejem študentov v domove in komisija za pritožbe, ki sta bila organa Centra takrat, kadar sta bili v sestavi Študentskega centra.

Poleg organov Študentskega centra so obstajale tudi druge oblike organov samoupravljanja v Centru:

- Delegacija Centra za zbor ZZD in SIS.
- Delegatska konferenca študentov.
- Svet doma in predsednik doma.
- Komisija za vselitve in izselitve.
- Komisija za socialno ekonomska vprašanja (Glej Statut ŠC 1986:53-65).

8. URESNIČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA

Po statutu ŠC iz leta 1986 delavci in študentje uresničujejo samoupravljanje v Centru po načelih enakopravnosti, neposrednosti, vzajemnosti, odgovornosti in solidarnosti kot je določeno v zakonu, statutu in drugih samoupravnih splošnih aktih in sicer:

- Z odločanjem na zboru delavcev oz. zboru študentov.
- Z referendumom.
- Preko delegatov v Svetu Centra.
- Z odločanjem preko delegacij in delegatov v organih upravljanja v SIS in skupščinah družbeno politične skupnosti.
- S podpisovanjem izjav in drugimi oblikami osebnega izjavljanja (Statut ŠC 1986: 13).

9. NOTRANJA ORGANIZACIJA

Študentski center v Ljubljani je deloval kot organizacija s polno odgovornostjo. Bil je pravna oseba, ki je odgovarjala za obveznosti z vsem svojim premoženjem. Zaradi uresničevanja nalog posebnega družbenega pomena je sodeloval z visokošolskimi organizacijami združenega dela, ki so bile združene v Univerzo v Ljubljani in tudi drugimi organizacijami in skupnostmi.

Študentski Center je bil organiziran kot enovita delovna organizacija. Zaradi doseganja boljših rezultatov v izvrševanju delovnih nalog je bil notranje razdeljen na delovne enote in sicer:

- DE Splošni sektor,
- DE Analitsko finančni sektor,
- DE Restavracija,
- DE Dom,
- DE Servisna dejavnost,
- DE Interesnih dejavnosti,

- DE dom - Študentski tabor Ankaran.

10. DEJAVNOST ŠTUDENTSKEGA CENTRA

"Dejavnost Centra, kot delovne organizacije, ki s svojimi dejavnostmi neposredno omogoča uresničevanje nalog in smotrov izobraževalnih organizacij, je posebnega družbenega pomena«(Statut ŠC 1986:29).

V Študentskem centru sta obstajali glavna in stranska dejavnost.

V okviru glavne dejavnosti je Študentski center:

- nudil bivanje in prehrano študentom visokošolskih OZD,
- ustvarjal pogoje in razvijal rekreacijo, športne, kulturne in druge interesne dejavnosti študentov v Centru,
- vzdrževal objekte Centra.

Stranska dejavnost Centra pa je bila opravljanje gostinsko - turističnih in servisnih storitev. Ta dejavnost je pripomogla k boljšemu izkoriščanju zmogljivosti vendar v okviru možnosti, ki jih je še dopuščala osnovna dejavnost.

10.1. Delovna enota DOM

Glavna dejavnost nudenja bivanja je bila organizirana v okviru DE DOM.

V sestavi te delovne enote sta bili:

- Sprejemna pisarna Bežigrad, v kateri so se stanovalci, ki so bivali v domovih A,B, C, D, FSPN, Akademski kolegij, Ilirska, VŠZD, Gerbičeva 59, ŠD 3 in ŠD4, vseljevali, izseljevali, preseljevali in plačevali stanarino.
- Sprejemna pisarna Rožna dolina, v kateri so se stanovalci »notranjih« domov od številke 1 do številke 13 vseljevali, izseljevali, preseljevali in plačevali stanarino.

Vseljevanje in izseljevanje v študentske domove je potekalo po kriterijih, ki jih je določala komisija za sprejem v študentske domove oz. Univerza v Ljubljani. Kronični problem je bil pomanjkanje ležišč. Kriteriji za preseljevanje študentov so bili okvirno opredeljeni v domskem redu in sicer v obliki preselitvenih rokov. Dejansko so se o preselitvi študentje dogovarjali z zaposlenimi v sprejemni pisarni, kar pomeni, da so se lahko preselili tudi izven določenih rokov. Od leta 1984, ko je bil zgrajen blok 12, so v Študentskem centru lahko stanovale tudi študentske družine. Do leta 1985 so bili študentski domovi strogo ločeni na moške in ženske domove. V domovih višje kategorije

so ločeni apartmaji. Po letu 1985 so v sprejemnih pisarnah začeli vseljevati mešano po spolu, najprej z upoštevanjem želje stanovalcev. Kasneje je delitev po spolih veljala samo po sobah. Ena od pomembnih nalog je bila tudi skrb za pravočasno pobiranje stanarin in čim nižji dolg študentov. Plačevanje stanarine je potekalo preko blagajn v sprejemnih pisarnah. Stanovalci so bili dolžni plačati mesečno stanarino do roka določenega v domskem redu. Po tem roku je neplačnik dobil prvi opomin. Če se nanj ni odzval, je dobil opomin pred izselitvijo. O tem je bil obveščen tudi njegov porok.

Če tudi po tem opominu stanarina ni bila poravnana, je sledila komisijska izselitev. Pravočasno plačevanje stanarin je pomenilo zagotoviti veliki del sredstev za normalno poslovanje Študentskega centra.

Ceno stroškov bivanja se je sprejemalo na Svetu Študentskega centra z večino glasov delegatov vsake delegacije.

V sestavi DE Dom so bili tudi hišniki in snažilke tako, da je v tej delovni enoti združevala delo več kot polovica zaposlenih v Študentskem Centru.

10.2. Stanovanjske zmogljivosti od ustanovitve do leta 1990

Že leta 1949 se je z udarniškim delom študentov in profesorjev začela izgradnja prvega študentskega doma v Rožni dolini, ki je bil zgrajen leta 1950. To je pomenilo prvih 248 ležišč za študente. Istega leta je bil zgrajen tudi drugi študentski dom z 262 ležišči. Oba domova še vedno nudita nastanitev stanovalcem.

Najstarejši blok je številka 1 z neto bivalno površino 3990 m² ter blok številka 2 z neto bivalno površino 4609 m², ki je bil predlanskim adaptiran. Ravno streho so nadomestili z povišano dvokapnico in s tem pridobili 76 novih ležišč. Blok številka 1 bi po planu morali prenoviti prihodnje leto.

Slika 1: Blok 1 v Rožni dolini, ki še ni bil adaptiran

Gradbeniki ugotavljajo, da bi bila adaptacija zaradi potrebe protipotresne gradnje previsok strošek in predlagajo, da bi blok zrušili in namesto le-tega zgradili dva stolpiča, ki bi omogočala nastanitev večjega števila študentov.

Dom številka 3 je bil zgrajen v letu 1952. Število ležišč se je z njim povečalo za 154.

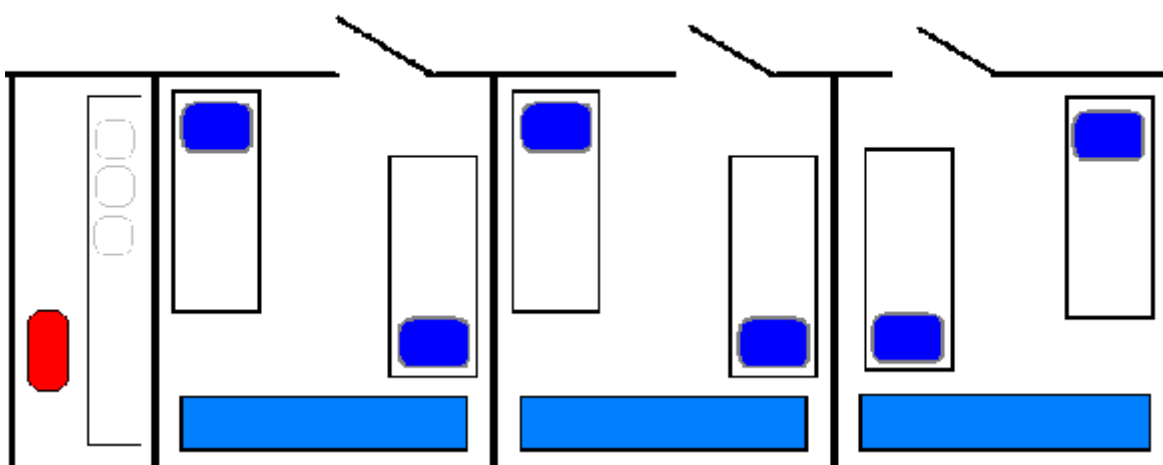
Z delno prenovo v letu 1997 sta bili v tem bloku pridobljeni še dve ležišči.

20. junija leta 1952 je Svet za prosveto in kulturo pri vladi Socialistične republike Slovenije ustanovil javno službo, ki je začela upravljati študentske domove. Dobila je ime Študentsko naselje.

Število ležišč se je v letu 1953 povečalo še za 264. Zgrajen je bil blok številka 4. S prenovo v letu 1990 je v tem bloku pridobljenih še 84 apartmajskih ležišč, kar pomeni skupaj 348 ležišč na neto bivalni površini 4459 m².

Dom številka 5 je bil zgrajen v letu 1954. S tem se je fond študentskih ležišč povečal za 121 novih. S prenovo bloka leta 1998 je bilo pridobljeno še 86 ležišč ter neto bivalna površina 3875 m². Blok je bil po prenovi prilagojen in namenjen za študente - invalide. Do leta 1954 je Študentsko naselje razpolagalo z 1.049 ležišči.

Med leti 1954 in 1961 se je gradnja študentskih domov ustavila. Leta 1961 je bil zgrajen blok 6, ki je imel kapaciteto 182 študentskih ležišč in neto bivalno površino 2584 m². Dom je bil zgrajen s sredstvi jugoslovanskih železarn (Ravne na Koroškem, Štore Jesenice, Zenica, Nikšić). V njem so do osamosvojitve bivali štipendisti jugoslovanskih železarn.

Skica 1 prikazuje razporeditev študentskih sob na klasični (neapartmajski) način

V istem letu je bil zgrajen tudi dom na Ilirski 2 (znan kot medicinski blok). To je prvi blok zgrajen na lokaciji izven Rožne doline. Blok je bil prenovljen leta 1985 in ima kapaciteto 294 študentskih ležišč in neto bivalno površino 3675 m².

Po letu 1961 je bila zaradi razvoja visokošolskega izobraževanja večja pozornost posvečena tudi izgradnji študentskih domov. Od tega leta je število ležišč v študentskih domovih naraščalo skoraj vsako leto.

V letu 1962 je bil zgrajen blok 7. Skupno število ležišč v Študentskem naselju se je povečalo na 1458. Ta blok ima kapaciteto 182 ležišč in neto bivalno površino 2584 m².

Dom na Gerbičevi 59 je bil drugi študentski dom, ki je bil zgrajen na zunanji lokaciji. Dokončan je bil v letu 1963. S tem se je kapaciteta študentskih ležišč povečala za 169. Po prenovi bloka v letu 1986 pa je bilo pridobljenih še 5 ležišč. Danes ima blok kapaciteto 174 ležišč in neto bivalno površino 2173 m².

Med letom 1963 in 1968 se je izgradnja študentskih domov zopet nekoliko ustavila. Investicije so bile preusmerjene v upravno stavbo in študentsko menzo. Vsa leta od ustanovitve Študentskega naselja do leta 1965 so imeli zaposleni poslovne prostore v študentskih domovih.

V letu 1965 je bila zgrajena upravna stavba in študentska menza s čimer se je povečalo število študentskih ležišč kot tudi kvaliteta študentske prehrane.

Po nekaj letnem zatišju pa je bil v letu 1968 zgrajen študentski dom številka 8 v Rožni dolini. Kapaciteta se je povečala za 168 na bivalni površini 2584 m². V planu za nadzidavo je v letu 2003.

V letu 1968 so Študentski domovi prevzeli v upravljanje Akademski kolegij na Vilharjevi ulici 13. Kapaciteta bloka je 293 študentskih ležišč in neto bivalno površino 5326 m². Blok je bil zgrajen leta 1938 in je bil do konca druge svetovne vojne v cerkveni lasti. Sedaj je v postopku denacionalizacije. S tem se je skupno število ležišč v Študentskih domovih v letu 1968 povečalo na 2356.

Blok številka 9 je bil zgrajen v letu 1971. Kapaciteta študentskih ležišč se je s tem povečala za 182 ležišč z neto bivalno površino 2584 m². Prenovljen je v letu 1986. Za nadzidavo je v planu 2006 leta.

Istega leta je bil zgrajen tudi blok številka 10. S to izgradnjo se je število ležišč povečalo še za 182 z neto bivalno površino 2584 m². Prvič je bil prenovljen v letu 1986. V letu 2003 je bil začasno izločen iz posteljnega fonda zaradi prenove in nadgradnje.

Po izgradnji bloka 10 je preteklo skoraj celo desetletje do izgradnje novega študentskega doma.

Nato sta bila v letu 1979 zgrajena dva študentska doma na lokaciji Bežigrad. Blok A z 211 ležišči in neto bivalno površino 2769 m² ter blok B z kapaciteto 255 ležišč in neto bivalno površino 3219 m².

V letu 1981 je bil za Bežigradom zgrajen novi študentski dom. Blok C ima kapaciteto 285 ležišč in neto bivalno površino 3569 m². Istega leta je Študentski center pridobil v upravljanje dom višjih zdravstvenih delavcev VŠZD, s čimer se je kapaciteta povečala še za 233 študentskih ležišč. Ta dom je bil prenovljen leta 1986 in leta 1990. Poleg tega je v planu za spremembo standarda v letu 2006.

Dom D na lokaciji Bežigrad je bil zgrajen 1982 s kapaciteto 248 ležišč in neto bivalno površino 3219 m². V naslednjih letih so gradili nove študentske domove na lokaciji v Rožni dolini. Leta 1983 je bil zgrajen blok 11 s kapaciteto 282 ležišč ter neto bivalno površino 3983 m². Leta 1984 je bil zgrajen blok 12 s kapaciteto 213 ležišč in neto bivalno površino 3125 m². Istega leta je bil zgrajen študentski dom ŠD 3 s kapaciteto 456 ležišč in neto bivalno površino 5930 m² na lokaciji Mestni log. Blok enake kapacitete in neto bivalne površine ŠD4 je bil zgrajen na isti lokaciji leta 1985.

V tem letu je Študentski center v Ljubljani dobil v upravljanje dom FSPN na Kardeljevi pl. 5. Dom je bil zgrajen leta 1962. Imel je 280 ležišč in neto bivalno površino 3041 m². Ko se je leta 1991 Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo preimenovala v Fakulteto za družbene vede zaradi novih usmeritev in drugih sprememb, se je tudi dom, ki je v sestavi te fakultete, preimenoval v dom FDV. Ker je bil dotrajan in protipotresno neprimeren, je bil zaradi potrebe po prenovi dom izseljen in zaprt oktobra 2001 leta.

Leta 1986 je bil zgrajen blok 13 s 192 ležišči in neto bivalno površino 2591 m² tako, da je skupna kapaciteta koncem osemdesetih let znašala 5792. (<http://www.stud-dom-lj.si/si/domovi/lokacije/>)

Z. št.	BLOK	KAPACITETA	NETO BIVALNA POVRŠINA	LETO IZGRADNJE	ŠD PREVZELI V UPRAVLJANJE
1	DOM I	251	3990	1950	
2	DOM II	338	4609	1950	
3	DOM III	156	3008	1952	
4	DOM IV	348	4459	1953	
5	DOM V	207	3873	1954	
6	DOM VI	182	2548	1961	
7	DOM VII	182	2548	1962	
8	DOM VIII	168	2548	1968	
9	DOM IX	182	2548	1971	
10	DOM X	182	2548	1971	
11	DOM XI	282	3983	1983	
12	DOM XII	213	3125	1984	
13	DOM XIII	192	2591	1986	
14	DOM XIV	168	2492	1996	
15	DOM A	211	2769	1979	
16	DOM B	255	3219	1979	
17	DOM C	285	3569	1981	
18	DOM D	248	3219	1982	
19	FDV (FSPN)	280	3041	1962	1985
20	ILIRSKA	294	3675	1971	
20	DOM AK	293	5326	1938	1968
21	DOM VŠZ	233	2856	1971	1981
22	DOM TOPNIŠKA	413	6631	1981	1992
23	DOM ŠD3	456	5930	1984	
24	DOM ŠD4	456	5930	1985	
25	DOM G59	174	2173	1962	

10.3. Delovna enota Restavracija

Prehrana študentov je bila organizirana v DE Restavracija. Primarna naloga le - te je bila nudenje prehrane študentom. Dopolnilna dejavnost pa je bila kuhanje malic za druge delovne organizacije, točenje pijač ob večernih prireditvah v naselju ter organizacija in realizacija banketov (Glej Poslovno poročilo ŠC 1986:10). Od ustanovitve Študentskih domov pa do prve polovice 60-tih let so študentski domovi za poslovanje restavracije dobivali pomoč v živilih, ki se je imenovala Car-e (Kolbl 2003). To je omogočalo nudenje prehrane študentom po neekonomskih cenah. Vse do leta 1974 je država krila razliko med ekonomsko ceno obrokov in ceno, ki so jo plačevali študentje. Leta 1974 se je prešlo na ekonomske cene, kar je po Poslovnem poročilu k zaključnem računu ŠD 1974 pomenilo zmanjšanje števila obrokov kljub odpiranju novih prodajnih mest. Študentje so

menili, da bi država morala kriti del ekonomske cene obroka, kar se je zgodilo šele v zadnjem trimesečju tega leta. V 70- tih letih so Študentski domovi odpirali bifeje na fakultetah. V teh bifejih so tako kot v študentski menzi nudili tople obroke, malice in kosila. V študentski menzi so študentje imeli na voljo tudi večerjo. V celotnem navedenem obdobju se je DE restavracija ukvarjala z nerešljivim problemom – doseganjem pozitivnega izida poslovanja. Kljub naporom zaposlenih, ki so se kazali v oskrbovanju z malicami zunanjih odjemalcev in organiziranjem žurov, je delovna enota le s težavo dosegala pozitivno ničlo. To se je posebej izražalo v 80-tih letih, ko se je poglobljala ekonomska kriza v državi in povečevala inflacija. Cene živil in režijski stroški so rasli. Skrb države in njena udeležba v plačilu stroškov so se zmanjševali. Študentje so npr. v letu 1985 »vzporedno s svojimi zahtevami po reševanju socialno ekonomskega položaja zniževali cene prehrane do take mere, da smo z njimi pokrivali le materialne stroške« (Poslovno poročilo ŠC leto 1985:10). Poleg tega so cene prehrane kot tudi cene materialnih stroškov bivanja sprejemali na Svetu centra. Višje cene pogosto ni bilo mogoče sprejeti in so DE DOM in DE Restavracija poslovale z izgubo, kar se je odražalo na pozitivnem poslovanju celotnega zavoda.

V zadnjem tromesečju leta 1985 je Koordinacijski odbor za vprašanje učencev in študentov pri Izobraževalni skupnosti sprejel nov način regresiranja prehrane. Študentski center je bil zadolžen za organiziranje in izvajanje subvencionirane študentske prehrane. Kljub temu, poslovanje DE Restavracija v letih 1988, 1989 ni bilo pozitivno. Na podlagi izdelane analize ekonomičnosti poslovanja je Študentski center zaprl večino bifejev na fakultetah; pravzaprav vse, ki so poslovali z negativnim finančnim rezultatom. Planirano je bilo tudi, da se v letu 1990 začne s sanacijo DE Restavracija. Do te sanacije ni prišlo, ker bilo je odločeno, da se gostinski objekt v Rožni dolini odda zasebniku, Intermarket d.o.o.

10.4. Obštudijska dejavnost

Organizirane obštudijske dejavnosti so se začele v letu 1966, ko je bil ustanovljen FORUM, Odbor za organizacijo obštudijskih dejavnosti Študentskih domov. Forum je od Študentskih domov prevzel organizacijo plesnih prireditev. Izkupiček od teh so namenjali za šport in rekreacijo stanovalcev. Ustanovil je tudi knjižnico.

Ko je bila leta 1974 dograjena športna dvorana, so v Študentskih domovih ustanovili DE Obštudijske dejavnosti. Knjižnica je prešla pod upravljanje Študentskih domov. Na začetku sta DE Obštudijske dejavnosti in Forum tesno sodelovala pri izvedbi programa študijske

dejavnosti. Potem je to sodelovanje ugasnilo. V študijsko področje sektorja so spadali knjižnica (opremljena s knjigami in skriptami, ki jih študentje potrebujejo za študij), čitalnice in ateljeji.

Obštudijska dejavnost je obsegala področje kulture, rekreacije in športa.

V sklopu kulturnega področja so bili:

- Literatura in založništvo, literarna revija v klubu "Študent".
- Gledališče »Vetrnica« eksperimentalna gledališka skupina.
- Likovna sekcija, filmska sekcija, disko klub.

Za rekreacijo in šport so bili ustvarjeni boljši pogoji šele od leta 1973, ko je bila dograjena športna dvorana. V letu 1975 so v okviru Študentskih domov ustanovili športno društvo Forum, vendar je bilo le - to leta 1978 razformirano. Društvo je vključevalo košarko, odbojko, judo in karate.

Vsa obštudijska dejavnost se je najprej odvijala pod okriljem Foruma. Od leta 1974 je družba začela delno financirati obštudijske dejavnosti. Sredstva za financiranje obštudijskih dejavnosti so se vsako leto povečevala.

Obštudijska dejavnost je financirana po predloženem programu. Tako je država v letu 1979 financirala:

- Kulturno področje: koncerte, gledališke predstave, razstave, literarne večere, spoznavne večere, filmske predstave.
- Rekreacijsko področje: medblokovska prvenstva, odprto prvenstvo ŠD, smučarske izlete, smučarske tečaje, potapljaške tečaje, plavanje, drsanje.
- Izpopolnjevanje športne opreme in rekvizitov.

Obštudijska dejavnost je bila financirana iz različnih virov: s strani Izobraževalne skupnosti Slovenije, preko UK ZSMS ter do leta 1979 tudi iz ostanka dohodka Študentskega servisa. Zaradi razdrobljenosti obštudijske dejavnosti je v letu 1979 UK ZSMS ustanovila komisijo, ki je predlagala reorganizacijo obštudijskih dejavnosti. Nosilec obštudijske dejavnosti bi po tem predlogu bil Študentski center (Glej Poslovno poročilo ŠD 1979: 1- 4).

Do reorganizacije in sporazuma o financiranju je prišlo na začetku 80- tih let.

Program dejavnosti se je nekoliko spremenil. Tako je v letu 1984 obsegal: športno rekreacijsko dejavnost, kulturno dejavnost, tehnično kulturno dejavnost, družbeno-zabavno

dejavnost, idejnopolično in informativno dejavnost, program interne blokovske dejavnosti. Koncem 80- tih let je bilo vse manj sredstev namenjenih tudi za obštudijsko dejavnost. Tako je ISS v letu 1989 nakazovala finančna sredstva po dvanajstih. Odbor za interesne dejavnosti je dajal pobudo delegatski konferenci da program zmanjšajo. Zato so za realizacijo programa iskali pomoč pri sponzorjih in UK ZSMS.

11. UKREP DRUŽBENEGA VARSTVA

V 80- tih letih je bil v Študentski center v Ljubljani dvakrat uveden ukrep družbenega varstva. Ukrep družbenega varstva samoupravnih pravic in družbenih sredstev je bil prvič uveden po sklepu SO Ljubljana Vič Rudnik dne 10.7.1985, s sklepom št. 017-2/85 za dobo enega leta. S tem sklepom je bilo omejeno uresničevanje posameznih samoupravnih pravic v Svetu centra za eno leto.

V obrazložitvi uvedbe ukrepa je bilo navedeno, da so v študijskem letu 1984/85 nastale motnje v samoupravnih odnosih. Te so se nanašale na nezmožnost sklicevanja in delovanja Sveta Centra. Študentje so bili nezadovoljni z materialnim položajem in s prepogostim dvigovanjem cen bivanja in prehrane v domovih. Dvigovanje cen pa je narekovala naraščajoča inflacija in splošna kriza v državi. Svoje nezadovoljstvo so izražali tako, da se niso udeleževali sej Sveta Centra. Tudi na sejah, ki so se jih udeležili, niso bili pripravljeni sprejeti povečanja cen. Zaradi zavlačevanja pri sprejemanju cen je razlika med veljavnimi cenami in dejanskimi stroški postala tako velika, da je to privedlo do resnih motenj v poslovanju, ki so pripeljala do poslovanja z izgubo. Poleg tega so študentje, zaradi napovedanega dviga materialnih stroškov bivanja, s 01.04.1985. pričeli z bojkotom plačevanja stanarin, kasneje tudi z bojkotom prehrane. Bojkot se je končal šele proti koncu leta 1985, ko je ISS na podlagi sprejetih meril prispevala del sredstev. ISS, IS SRS, Univerza, UK-ZSMS so opravili razgovore. ISS je določila merila za plačevanje materialnih stroškov bivanja (Kolbl 2003). Že takrat so ugotavljali, da problemi ne bodo rešeni, dokler se ne najde trajna rešitev financiranja Študentskih domov (Glej poslovno poročilo l. 1985 :8).

Ustrezne rešitve ni bilo tudi v naslednjih letih, tako da se je ukrep družbenega varstva, ki so mu študentje in zaposleni rekli prisilna uprava, ponovil 27.6.1990 za dobo enega leta. Ponovno je bil uveden zaradi nastajanja motenj v poslovanju in hudih motenj v samoupravnih odnosih.

Noben od obeh ukrepov družbenega varstva ni prinesel dolgoročne rešitve. Poslovanje je steklo, motnje so bile »odpravljene«, ker je organ družbenega varstva sam sprejemal cene bivanja in prehrane. Ko se je poslovanje vrnilo na stari tir, so ugotovili, da varstvo ni več potrebno. Dejansko pa družbeno varstvo ni bil ukrep, ki bi zagotovil trajno rešitev problemov, ki so se nakopičili in še kopičili v Študentskem centru.

12. FINANCIRANJE ŠTUDENTSKEGA CENTRA DO LETA 1990

Ob ustanovitvi je bil zavod Študentsko naselje finančno samostojen zavod. Posloval je po pravilih, ki jih je potrdila Univerza v Ljubljani (Glej Zapisnik o pregledu zaključnega računa ŠN 1957:1). V zavodu so začeli ustanavljati sklade, med katerimi so bili najbolj pomembni poslovni sklad, amortizacijski sklad, sklad skupne porabe ter rezervni sklad. Iz amortizacijskega sklada je Študentsko naselje krilo stroške investicijskega vzdrževanja. Za adaptacije, prenove in gradnje domov je bila investitor družbena skupnost.

Stanarina študentov ni bila obremenjena z amortizacijo. To je Študentsko naselje obračunavalo in pokrivalo iz poslovanja.

V drugi polovici 60-tih let je družba začela kriti 60 % amortizacije opreme v domovih. Vendar so za kritje amortizacije, adaptacije in novogradnje bili potrebni sprotni dogovori. V Študentskih domovih so ugotavljali, da imajo z Izobraževalno skupnostjo "bolje urejene odnose kot v drugih republikah"(Poslovno poročilo 1975:8). Gospodarska reforma 1965 leta vplivala na poslovanje zavoda. Zaradi spremembe cen komunalnih storitev in živil se je spremenila tudi oskrbnina v zavodu. Podražitev je bila precejšnja. Zaradi poslabšanega materialnega stanja študentov je uprava v soglasju s samoupravnimi organi predlagala, da stanovalce bremeni največ za 1/3 podražitve, 2/3 pa naj krije dodatna dotacija republike. Dotacijo za leto 1965 so tudi dobili. V naslednjih letih se finančna situacija v Študentskem naselju ni bistveno spremenila. Zaradi diktiranih cen se je celo poslabšala, kar je zavod ponovno pahnilo v izgubo. Univerzitetni komite je zaradi tega sprejel odločitev, da izgubo pokrije izobraževalna skupnost. Izobraževalna skupnost je od 1.10.1969. krila razliko med ekonomsko ceno in ceno, ki jo je plačeval študent. Morebitno izgubo, ki bi nastala v zadnjem kvartalu pa bi moral kriti delovni kolektiv. Nove cene so postavili na podlagi analize Ugotovitev višine cen storitev zavoda Študentski domovi v Ljubljani na temelju danih predpostavk. Analiza je bila izdelana na Ekonomski fakulteti v Ljubljani (Glej Poslovno poročilo 1969:1 -13).

Po letu 1974 so bili Študentski domovi po ZZD organizirani v okviru Izobraževalne skupnosti Slovenije. Že takrat je bilo vprašanje likvidnosti zavoda pereče, ker so se gospodarski problemi v državi reflektirali na poslovanju Študentskih domov. Poslovanje Študentskih domov je resno bremenilo tako neredno plačevanje stanarin s strani študentov kot tudi »nepravočasno urejanje denarnih odnosov« med Izobraževalno skupnostjo in Študentskimi domovi. Zaradi tega je prišlo do spremembe v financiranju za leto 1974. Izobraževalna skupnost je začela kriti 100% amortizacije opreme v domovih in 25% amortizacije nepremičnin. Poleg tega je dodatno krila razliko med ekonomsko ceno storitev in ceno, ki jo je plačeval študent. Začela je kriti tudi stroške obštudijske dejavnosti (Poslovno poročilo ŠD 1974:8 in 10).

Vendar že v letu 1975 se v Poslovnem poročilu k zaključnemu računu ponovno navaja kot eden od osnovnih problemov v zavodu vprašanje likvidnosti ter neurejeni odnosi s pristojno interesno skupnostjo, "da je pozicija Študentskih domov do izobraževalne skupnosti nejasna in nedefinirana". V prid tej trditvi je bilo navedeno, da se pri kalkulacijah cene bivanja ne ve, koliko mora plačati študent in koliko bo krila RISK. Ustni dogovori glede tega razmerja niso držali, ker so se z enostransko odločitvijo RISK-a spreminjali. "Ustno dogovorjena sredstva zmanjšujejo čeprav so denarna sredstva za dogovorjene naloge že porabljena" Poslovno poročilo 1975:8). Pogodbo o financiranju je RISK pošiljal koncem leta za tekoče leto in do takrat ni prevzel nobene odgovornosti (Glej Poslovno poročilo 1975:8,9).

Neurejene odnose financiranja je nekoliko ublažila priključitev Študentskega servisa v letu 1978. Študentski servis je postal delovna enota Študentskega centra.

Izobraževalna skupnost je še vnaprej krila 100% amortizacijo opreme ter 25% amortizacije nepremičnin, ki se je delno uporabljala za velika popravila (Kolbl 2003). Študentski domovi so, zahvaljujoč pozitivnem rezultatu poslovanja Študentskega servisa, pozitivno poslovali vse do leta 1985.

Za novozgrajene domove je sredstva zagotavljala Izobraževalna skupnost. Za adaptacije in investicijsko vzdrževanje pa je denarja vedno primanjkovalo zato so se ta dela izvajala le delno.

Vsako leto sproti so v Študentskih domovih ugotavljali, da je finančna situacija v zavodu zelo slaba. Tako so v Finančnem poročilu iz leta (1984:1) poudarili, da so Študentski

domovi organizacija posebnega družbenega pomena, vendar poslujejo kot gospodarska organizacija."Posebni družbeni pomen se odraža le v pokrivanju amortizacije, delu stroškov investicijskega vzdrževanja in pokrivanju stroškov obštudijske dejavnosti". Poslovanje Študentskih domov je bilo dejansko popolnoma odvisno od tržnih razmer.

V letu 1984 ostanek čistega dohodka Študentskega servisa ni več zadostoval, da bi se pokrival izpad celotnega prihodka. V tem letu je Izobraževalna skupnost nakazala 12.000.000 din. kot akontacijo za pričakovani izpad. Samo zaradi tega nakazila Študentski domovi niso končali leto z negativnim finančnim rezultatom.

30.05.1985 je bila iz Študentskih domov izločena DE Študentski servis. Le ta je prešla pod UK ZSMS. Tako se je finančni položaj Študentskih domov še poslabšal, čeprav je Izobraževalna skupnost sklenila v maju 1985 leta (en mesec po začetku bojkota), da poleg amortizacije in investicijskega vzdrževanja pokriva še dohodek DE Dom. Tako so študentje v tem letu plačevali le materialne stroške bivanja. Poleg tega je koordinacijski odbor za vprašanje standarda študentov sklenil, da od septembra 1985 leta regresira dva obroka iz štipendijskega sklada in sicer kosilo 35% ekonomske cene in malico 30% ekonomske cene.

Zaradi bojkota plačevanja stanarine in prehrane v študentski menzi je bilo v Poslovnem poročilu ugotovljeno, da je v Študentskih domovih nemogoče formirati minimalne sklade. Pričakovali so dodatno pomoč Izobraževalne skupnosti, vendar so to pomoč zavrnili "s pripombo, da je v skladu z dogovori do Študentskih domov IS izpolnila vse obveznosti" (Poslovno poročilo1985:31). Prav na tem primeru se je videla vsa neurejenost odnosov med Študentskimi domovi in Izobraževalno skupnostjo.

Po uvedbi ukrepa družbenega varstva je bilo poslovanje v letu 1986 zaključeno z dobrim finančnim rezultatom. Sofinanciranje Študentskega Centra je potekalo po merilih, sprejetih v letu 1985 in sicer:

- amortizacija nepremičnin (razen za Študentski tabor Ankaran),
- dohodek za delovno enoto DOM in del uprave,
- del materialnih stroškov telovadnice,
- program interesnih dejavnosti.

Regresiranje prehrane iz štipendijskega sklada:

- za kosila 35% ekonomske cene,

- za malico 30% ekonomske cene.

V naslednjih letih se je, zaradi rastoče inflacije in s tem velikega zvišanja cen, finančno stanje Študentskih domov zopet poslabšalo kljub temu, da je Izobraževalna skupnost nakazovala sredstva po sprejetih merilih in dogovoru.

Amortizacijska sredstva nepremičnin in opreme so se prelivala v investicijsko vzdrževanje. Kljub temu pa ni bilo sredstev za kompletno prenovo starih domov, čeprav je bilo v letu 1989 sedem domov potrebnih kompletnih obnovitvenih del. Izpad prihodka zaradi neplačevanja polnih stroškov bivanja so Študentski domovi krili iz revalorizacije amortizacije (po obvestilu Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje). Na ta način je zavod ostal skoraj brez sredstev amortizacije in z majhnimi sredstvi za investicijsko vzdrževanje. Amortizacijo za nepremičnine je uporabljal za velika popravila. Čeprav je bil delež družbenih sredstev vsako leto večji, se stanje v Študentskem centru zaradi vpliva gospodarske situacije ni izboljšalo. Študentski center je bil na robu preživetja in likvidnosti. Poleg tega so delegati delavcev v Svetu Centra opozarjali, da sprememba namembnosti sredstev pomeni slabše vzdrževanje obstoječega stanovanjskega fonda (Poslovno poročilo 1989:16,17 ter Finančno poročilo k zaključnemu računu 1989:1-4).

V drugi polovici leta 1989 je Izobraževalna skupnost Slovenije obvestila Študentske domove, da v svojih planih za leto 1989 ne vključuje pokritja amortizacije nepremičnin. Soglašala je, da se amortizacija lahko knjiži v breme trajnih virov poslovnih sredstev (Potrdilo ISS z dne 13.7.89).

Ker se je finančna situacija še poslabševala, je bil 27.6.1990 zopet uveden Začasni ukrep družbenega varstva.

13. ZAPOSLENI V ŠTUDENTSLEM CENTRU

S povečanjem števila domov in s tem tudi stanovalcev se je povečevalo tudi število zaposlenih. V letu 1957 je bilo 37 zaposlenih. Od tega so bili v breme ustanovitelja zaposleni trije uslužbenci, v breme stanovalcev sedem uslužbencev ter 27 delavcev.

Število zaposlenih je raslo iz leta v leto. Tako je bilo v letu 1962 predvideno število stalno zaposlenih že 80 in je v naslednjih letih še raslo. Kljub rasti zaposlenosti pa vsa delovna mesta do leta 1990 niso bila nikoli zasedena. Poseben problem so bili izobraženi delavci,

ker niso bili zaradi nizkih dohodkov zainteresirani za zaposlitev v Študentskih domovih. Poleg tega so bili pereči tudi stanovanjski problemi, ker Študentski domovi niso imeli finančnih sredstev za reševanje stanovanjskih problemov. Reševali so jih tako, da so gradili samske sobe v podstrešjih študentskih domov. Tudi večina stanovanj za zaposlene je bila v okviru študentskih domov. Do začetka sedemdesetih let je bila problematična zelo velika fluktuacija delavcev. Izobrazbena struktura zaposlenih nikoli ni bila ustrezna. Zaradi nizkih osebnih dohodkov in nerešenih stanovanjskih vprašanj se je v Študentske domove zaposlovalo veliko nekvalificirane delovne sile. Šele v letu 1974 v Poslovnem poročilu na str.8 ugotavljajo, da se je kadrovska zasedba znatno poboljšala in da se je fluktuacija delovne sile prvič, v tem letu, zmanjšala. Še vedno, pa ni bilo kvalitativno zasedeno nekaj ključnih delovnih mest. Kljub izboljšanju pa so kadrovska vprašanja ostala eden ključnih problemov zavoda tudi v naslednjih letih. Že v letu 1975 so ugotovili, da osebni dohodki zaostajajo v primerjavi z dohodki v drugih dejavnostih in to predvsem pri delovnih mestih s srednješolsko izobrazbo. V letu 1979 je bil največji kadrovski problem delo čistilk. Primanjkovalo jih je 25. Prav tako tudi hišnikov, ki jih je bilo od 13 planiranih samo 9 zaposlenih. Ker so Študentski domovi zaposlovali večinoma žensko delovno silo, je bil veliki kadrovski problem odsotnost zaradi bolniškega staleža in porodniških dopustov. V letu 1979 je od 182 zaposlenih imelo visoko izobrazbo 3, višjo 5, srednjo 20, kvalificiranih delavcev je bilo 31, dokončano osnovno šolo je imelo 45 ter nedokončano osemletko 78 delavcev. (Poročilo o poslovanju 1979:3,4).

V osemdesetih letih so se v Študentskih domovih poslabševali pogoji dela glede osebnih dohodkov tako da so v finančnem poročilu (1984:9) ugotovili, da so v tem letu »komaj sledili dvigu osebnih dohodkov, ki zagotavljajo socialno varnost delavcev«. Zaposlenih je bilo 216 delavcev. Še vedno je bila problematična struktura med zahtevano in dejansko izobrazbo. V poslovnem poročilu (1984:1,2,3) so ugotovili, da fluktuacija še obstaja, vendar se je nekoliko umirila. Zavod so delavci zapuščali zaradi višjih osebnih dohodkov v drugih organizacijah in zaradi neurejenih stanovanjskih razmer. Komaj omembe vredno je bilo zapuščanje delovne organizacije zaradi nesoglasij. Ker so se v letu 1986 zelo znižali osebni dohodki, se je fluktuacija povečala. Kljub večkratnim razpisom Študentski domovi niso mogli dobiti potrebnih delavcev. Zato je prihajalo do nadurnega dela na operativnih delovnih mestih. Ugotovljeno je bilo, da je potrebno »poskrbeti za takojšnjo nadomestitev vseh delavcev, ki zapuščajo delovno organizacijo« (Glej Poslovno poročilo 1986:6 in 24).

V letu 1989 se je stanje glede osebnih dohodkov delavcev v Študentskih domovih še poslabšalo. Sofinanciranje je bilo prenizko v delu pokrivanja dohodka delavcem. »Že nekaj let prosimo za korekcijo osnove za financiranje dohodka, saj delavci Centra iz leta v leto prejemajo osebne dohodke na nivoju zajamčenih. Zahtevamo, da se problematika osebnih dohodkov delavcev reši v sklopu sfere izobraževanja do maja 1990« (Finančno poročilo k zaključnemu računu 1989:2).

Kljub slabim pogojem dela so se delavci med seboj poznali in razumeli. Nerazumevanje med delavci je bilo zanemarljivo. Več kot polovica delavcev je delala več let v Študentskih domovih. Na domove in študente so bili navezani. Poleg tega so se med zaposlenimi razvila prijateljstva. Mnoge je to motiviralo, da so vztrajali v Študentskih domovih. Samostojno opravljanje del in nalog ter upoštevanje predlogov zaposlenih glede delovnega procesa je bil še dodatni vir motivacije.

Po letu 1974 so bila delovna razmerja zaposlenih v Študentskem centru urejena s Samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev in drugimi samoupravnimi splošnimi akti. Samoupravni sporazum je temeljil na Zakonu o združenem delu (336. in 463. členu ter prvemu odstavku 468. člena). Bil je temeljni akt. Vsak, ki je želel skleniti delovno razmerje je moral pristopiti k samoupravnemu sporazumu oz. s podpisom potrditi, da se s Samoupravnim sporazumom strinja. Samoupravni sporazum so delavci sprejemali na referendumu. Z njem so določali pogoje za »svobodno in enakopravno združevanje svojega dela v delovni organizaciji« (Samoupravni sporazum 1981:1). Poleg Samoupravnega sporazuma in Statuta Študentskega centra pa so delavci sprejemali še vrsto samoupravnih splošnih aktov:

- Pravilnik o organizaciji in sistematizaciji del in nalog.
- Pravilnik o delovnih razmerjih.
- Pravilnik o disciplinski in materialni odgovornosti delavcev.
- Domski red.

Poleg navedenih so sprejemali še pravilnike: o ljudski obrambi, referendumu, o organizaciji in delu samoupravne delavske kontrole, o izobraževanju in izpopolnjevanju delavcev, o zaščiti pri delu, požarni varnosti, reševanju stanovanjskih potreb delavcev, o volitvah, poslovni tajnosti, delu disciplinskega sodišča za študente ter poslovni o delu zbora delavcev, zbora študentov, Sveta zavoda.

Pravilnik o delovnih razmerjih je urejal sklenitev delovnega razmerja, razporejanje delavcev na dela in naloge, pravice in obveznosti delavcev, letni dopust, obveznosti delavcev glede ljudske obrambe in družbene samozaščite, prenehanje delovnega razmerja, obveščanje delavcev, obveznosti delavcev in odgovornost za neizpolnjevanje le teh, ter druge kršitve teh obveznosti.

Delavci so imeli pravico do osebnega dohodka in dodatkov na OD, tople malice, prevoznih stroškov, letnega dopusta, regresa za letni dopust, izobraževanja in izpopolnjevanja. Vsak zaposleni je imel pravico do zajamčenega osebnega dohodka, ne glede na delovne in poslovne uspehe DO (Glej Pravilnik o delovnih razmerjih 1987:57).

Neizvrševanje delovnih obveznosti in druge kršitve teh obveznosti so bile sankcionirane. To področje je urejal Pravilnik o disciplinski in materialni odgovornosti delavcev. V letu 1990 se je začelo sprejemanje zakonov in ustavnih dopolnil, ki so bili pogoj za prenovo delovno pravne zakonodaje (Glej Belopavlovič Pravna praksa 1990 št.8:1).

14. ŠTUDENTJE - STANOVALCI ŠTUDENTSKEGA CENTRA

Stanovalci študentskih domov so bili študentje visokošolskih izobraževalnih organizacij. Prvi stanovalci so bili vseljeni v dva študentska domova leta 1950. Takrat je študentsko naselje razpolagalo z 664 ležišči.

14.1. Sprejem v domove

Odločitev o sprejemu v študentski dom je bila v pristojnosti Upravnega odbora zavoda. Ceno bivanja in prehrane pa je odobral Kuratorij študentskih domov (Glej Zapisnik o pregledu zaključnega računa ŠN 1957:1). Te pristojnosti sta Upravni odbor in Kuratorij imela do konca petdesetih let. Koncem 50-tih let je bilo več kot tisoč stanovalcev. Takrat sta bila na Univerzi v Ljubljani ustanovljena Komisija za sprejem v študentske domove in Komisija za pritožbe. Kljub porastu števila študentskih ležišč je le – teh primanjkovalo. Zaradi tega so v študentskih domovih bili prisiljeni del študentov z odobrenim bivanjem začasno vseljevati v skupinske sobe; tako imenovane skupne prostore začasno preurejene v več posteljne sobe.

Komisija je reševala vse prošnje in izdala vse odločbe istočasno zaradi česar je bila na začetku meseca septembra nepopisna gneča in vrste za vselitev. Število prošenj se je

vsako leto povečevalo. Tako je v letu 1974 bilo ugodno rešenih že 881 prošenj za študente prvega letnika.

Leta 1981 pa sta obe komisiji (Komisija za sprejem v študentske domove in Komisija za pritožbe) prešli pod Študentski center. Pogoje in merila za sprejem v študentske domove je določala Izobraževalna skupnost. Komisijo pa je imenoval Svet Centra. Štela je 12 članov in sicer: 6 študentov, 4 delavce Študentskega centra ter dva člana iz vrst visokošolskih delavcev (Glej Statut ŠC 1986:58). Člani komisije so bili imenovani za dobo dveh let. Komisiji sta bili v sestavi Študentskega centra celo desetletje.

Do spremembe v delu Komisije za sprejem v domove je prišlo v letu 1984. Komisija ni več izdajala vseh pozitivno rešenih odločb hkrati ampak so se vselitve novincev glasile na vselitve pod A, B, C in D. Za vselitev pod A je komisija upoštevala cenzus na družinskega člana 5000 din. Vselitev je veljala od 05.09. do 14.09.1984. Pod B je komisija upoštevala cenzus na družinskega člana od 5000 do 7500 din in je vselitev veljala od 01.10. do 12.10.84. Pod C je komisija upoštevala cenzus na družinskega člana 7500 do 10000 din in vselitveni rok od 15.10. do 15.11.1984. Pod D je komisija upoštevala cenzus na družinskega člana, določen z razpisom 12.570 din. in je vselitev bila od 15.11.1984 dalje, ko bo prostor. V 80- tih letih se je število prosilcev za sprejem v študentske domove še posebej povečalo. Od 3127 sprejetih študentov v letu 1979 je bilo njihovo število 1985 že 5.718. V naslednjem letu pa je Komisija pozitivno rešila 6238 prosilcev. Zaradi prevelikega števila prosilcev z majhnim cenzusom na družinskega člana in nezmožnosti, da bi vsem ugodili, je v letu 1989 Izobraževalna skupnost sprejela nova merila. Poleg cenzusa je komisija pri obravnavanju prošenj upoštevala učni uspeh prosilca, deficitarnost študijske smeri, oddaljenost fakultete od stalnega bivališča, večjo pozornost pa je posvečala tudi socialnim razmeram in zdravstvenemu stanju. Stanovalci, ki so že bivali v domu so za vsako leto bivanja morali oddati prošnjo na komisijo in priložiti potrdilo o vpisu. Do leta 1985 so lahko priložili potrdilo katerekoli fakultete in za katerikoli letnik. Po tem letu pa so lahko samo enkrat ponavljali letnik ali so se enkrat lahko prepisali na sorodno fakulteto.

14.2. Bivanje v domovih

Bivanje študentov v Študentskih domovih je bilo nudeno večinoma v dvoposteljnih sobah ter v majhnem številu enoposteljnih sob. V bloku VŠZD so bile na voljo študentom tro posteljne sobe. Večina sob je bilo v okviru starejših domov, ki so imeli skupne sanitarije in

skupne čajne kuhinje. V domovih, ki so bili zgrajeni po letu 1979, je bil višji bivalni standard. To so bile sobe apartmajskega tipa, kjer je dvema sobama pripadala čajna kuhinja in sanitarije. Izjema sta bila domova v Mestnem logu, kjer sta čajna kuhinja in sanitarije pripadale trem sobam.

V bloku št.8 v Rožni dolini je delovala ambulanta za študente ter v bloku 7 fotokopirnica v ŠOLT-u.

Študentje stanovalci so v vsakem domu izvolili predsednika in Svet doma. Volili so jih izmed stanovalcev doma za dobo enega leta. Svet doma je imel 3 do 5 članov in je imel naslednje naloge:

- uresničeval in izvajal je sklepe zbora stanovalcev bloka,
- skrbel je za materialno in higiensko stanje v bloku in v zvezi s tem predlagal pristojnim organom Centra ukrepe,
- skrbel je za izvajanje domskega reda,
- soglašal je k imenovanju namestnika predsednika, disciplinskega in člana odbora za interesne dejavnosti.

Predsednik doma je imel naslednje naloge:

- predstavljal je dom,
- skliceval in vodil je svet doma in zbor študentov,
- izvrševal je sklepe doma, zbora stanovalcev ter delegatske konference,
- imenoval je svojega namestnika, disciplinskega in člana odbora za interesne dejavnosti,
- redno se je moral udeleževati sej delegatske konference.

Delegatska konferenca je bila sestavljena iz predsednikov domov, predsednika interesnih dejavnosti in predsednika socialno ekonomske komisije. Med seboj so izvolili predsednika in podpredsednika za dobo enega leta.

Delegatska konferenca je:

- usklajevala stališča, smernice in sklepe, sprejete na zborih študentov,
- določala je smernice in stališča za delo predsednikov in svetov domov, ki so bila obvezna.

Sestajala se je praviloma pred sejami Sveta Centra in določala smernice za delo delegacije študentov.

Vsi študenti stanovalci so bili dolžni spoštovati določila domskega reda, skrbeti za premoženje, upoštevati določila o miru, redu in higieni v domu ter organizirati vratarsko dežurstvo v vsakem bloku (Glej Statut ŠC 1986. 65,66,67).

14.3. Komunikacija med delavci in študenti

Študenti stanovalci so večinoma komunicirali z delavci, zaposlenimi v sprejemnih pisarnah in hišniki v domovih. V sprejemnih pisarnah so se vseljevali, izseljevali, preseljevali in plačevali stanarino. Nadrejeni so delavce vedno spodbujali k temu, da s študenti razvijajo prijateljske odnose. Večina zaposlenih je s študenti tudi dejansko imela prijateljski odnos. Med seboj so se poznali, veliko komunicirali in se večinoma tikali. Prav tako so študentje velikokrat bili pripravljeni pomagati, tako v sprejemni pisarni kot tudi v parkih. V osemdesetih letih, ko je gospodarska kriza zajela vso državo, so se študentje in delavci začeli ubadati s socialnimi problemi. Takrat je ta navada izginila. Odnosi so bili še prijateljski, vendar se je vsak začel ukvarjati s svojimi problemi.

15. USTANOVITEV ZAVODA S PRAVICO JAVNOSTI ŠTUDENTSKEGA CENTRA V LJUBLJANI

Po letu 1990 so se družbeno politični in družbeno ekonomski odnosi radikalno spremenili. Študentski center je v samostojno Slovenijo vstopil z začasnim ukrepom družbenega varstva. Vse aktivnosti v zavodu je vodil Začasni organ upravljanja. S prehodom na novi ustavni in politični sistem je bila ukinjena svobodna menjava dela na področju družbenih dejavnosti. Prav tako so bile ukinjene Interesne skupnosti in organizacije združenega dela, ki so opravljale dejavnost posebnega družbenega pomena. Za te organizacije je začel veljati Zakon o zavodih; organizacije posebnega družbenega pomena so bile po tem zakonu preoblikovane v javne zavode. V skladu z Zakonom o zavodih se je tudi DO Študentski center preoblikoval v zavod s pravico javnosti. Od 28.11.1991 s sklepom št. srg 6306/91 je spremenil ime v Študentski domovi v Ljubljani. Dotedanje premoženje DO Študentski center je prešlo v državno last.

Ustanovitelja Študentskih domov v Ljubljani, zavoda s pravico javnosti sta bila Univerzitetni svet Univerze v Ljubljani in študentski parlament Študentske organizacije Univerze (Statutarni sklep 1997:1).

Zavod s pravico javnosti je zavod, ki opravlja javno službo kot javni zavod ali na podlagi koncesije. Ustanovitelj takega zavoda nista država ali lokalna skupnost. Glede opravljanja

javne službe ima enake pravice, dolžnosti in odgovornosti kot javni zavod (Glej Bohinc 1993:129).

S samo ustanovitvijo zavoda s pravico javnosti Študentski domovi v Ljubljani status le-tega ni bil dolgoročno urejen. Zakon o zavodih je imel več pomanjkljivosti. Posebej pomanjkljive so bile določbe o skupnem urejanju zasebnih in javnih zavodov ter določbe o financiranju.

Dolgoročneje je urejen status Študentskih domov v Ljubljani šele od 12.04.2001.

Z dnem uveljavitve Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu v skladu s 39. členom (Ur.l. RS 99/99) je ustanoviteljica Študentskih domov v Ljubljani postala Republika Slovenija.

16. USTANOVITEV JAVNEGA ZAVODA ŠTUDENTSKI DOMOVI V LJUBLJANI

S sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Študentski domovi v Ljubljani, ki je bil objavljen v Ur. l.RS, št. 29-1792/2001 (stran 3153) z dne 12.04.2001 so študentski domovi postali javni zavod. Sklep je začel veljati 05. 05. 2001.

Splošna določba tega sklepa je, da se z njim ustanovi javni zavod Študentski domovi ter urejajo njegova organizacija in delovanje.

Statusne določbe v 2. členu sklepa določajo:

1. Ime javnega zavoda je Študentski domovi v Ljubljani.
2. Sedež javnega zavoda je v Ljubljani, C. 27. aprila 31.
3. Javni zavod je pravna oseba javnega prava.

16.1. Javni zavod - opredelitev pojma

Javni zavodi se ustanovljajo za opravljanje javnih služb, ki so družbi nujno potrebne dejavnosti. Preko javnih služb se zadovoljujejo potrebe po javnih dobrinah, ki jih v javnem interesu trajno zagotavlja družbena skupnost (Bohinc 1993:128).

Zakon o zavodih opredeljuje zavod kot posebno statusno pravno obliko. To so organizacije, ki se ustanovljajo za opravljanje dejavnosti vzgoje, izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega, invalidskega in otroškega varstva in drugih

dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička (Zakon o zavodih 1991, 1 člen).

Čeprav zakon navaja, da je pogoj za ustanovitev zavoda neprofitna dejavnost je pozitivno poslovanje nujno za obstoj zavoda. Zaradi tega zavod lahko ustvarja pozitivno razliko med prihodki in odhodki vendar to razliko lahko porabi za svoje potrebe. Dobička ne more investirati v pridobitniško dejavnost.

Po 5. členu Zakona o zavodih delovna razmerja, udeležbo delavcev pri upravljanju ter sindikalne pravice v zavodih določata zakon in kolektivna pogodba.

17. ORGANI ZAVODA ŠTUDENSKI DOMOVI V LJUBLJANI

Organi zavoda Študentski domovi v Ljubljani so opredeljeni v 5. členu Sklepa o ustanovitvi. To so :

- svet zavoda
- direktor
- Študentski svet stanovalcev
- drugi organi določeni s statutom zavoda

Svet zavoda je najvišji organ upravljanja v zavodu. Sestavlja ga devet članov in sicer:

- trije predstavniki ustanovitelja,
- dva predstavnika ministrstva pristojnega za visoko šolstvo in znanost,
- en predstavnik ministrstva pristojnega za socialne zadeve,
- en predstavnik mestne občine Ljubljana,
- en predstavnik Univerze v Ljubljani:prorektor,
- en predstavnik Študentskega sveta stanovalcev,
- dva predstavnika delavcev zavoda,
- en predstavnik Študentske organizacije Univerze v Ljubljani.

Mandat članom sveta zavoda traja štiri leta, razen za predstavnika Študentskega sveta stanovalcev in Študentske organizacije Univerze v Ljubljani, traja mandat eno leto.

Svet zavoda določa:

- poslovno politiko in ukrepe za njeno izvajanje,

- finančni načrt javnega zavoda,
- načrt investicij in investicijskega vzdrževanja,
- vsebino pogodbe o bivanju študentov v zavodu.

Poleg tega svet zavoda sprejema:

- letne in večletne delovne načrte in poročila o njihovi uresničitvi,
- statut javnega zavoda,
- pravilnik o delovnih razmerjih,
- domski red,
- zaključni račun javnega zavoda,
- cenik storitev javnega zavoda,
- poročilo direktorja javnega zavoda,

ter določa:

- na drugi stopnji v sporih o pravicah in obveznosti iz delovnega razmerja,
- o prodaji in nabavi osnovnih sredstev,
- imenuje in razrešuje:
- direktorja javnega zavoda,

predlaga:

- ustanoviteljici spremembo dejavnosti,

ter opravlja druge naloge v skladu s predpisi, s sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Študentski domovi in statutom.

K statutu, letnem delovnem in finančnem načrtu javnega zavoda mora svet zavoda pridobiti soglasje ustanoviteljice.

Direktorja zavoda imenuje in razrešuje Svet zavoda s poprejšnjim soglasjem ustanoviteljice. Mandat direktorja je pet let. Po poteku te dobe je lahko ponovno imenovan. Direktor je poslovodni organ zavoda, ki je odgovoren za poslovanje in izvajanje sklepov Sveta zavoda.

»Zavod zastopa in predstavlja direktor, ki je odgovoren za zakonitost dela. Direktor je pooblaščen, da v imenu in za račun zavoda sklepa vse pogodbe ter opravlja druge pravne posle. Direktor zastopa zavod neomejeno« (Statut ŠD 2001, 8 člen):

- organizira in vodi delo ter poslovanje javnega zavoda,
- vodi strokovno delo javnega zavoda,
- predstavlja in zastopa javni zavod,

- predlaga poslovno politiko in ukrepe za njeno izvajanje,
- odgovarja za zakonitost dela,
- sprejema splošne akte, za katere ni pristojen drugi organ po zakonu ali ustanovitvenem sklepu,
- organizira in usklajuje delovni proces,
- skrbi za izvajanje odločitev sveta zavoda,
- predlaga delovni program,
- daje poročilo o delu in poslovanju,
- skrbi za materialno in finančno poslovanje,
- odloča o disciplinski odgovornosti delavcev,
- odloča o posameznih pravicah in obveznosti delavcev,
- določi sistematizacijo delovnih mest,
- odloča o oddaji 20 postelj študentom, ki ne izpolnjujejo pogoje in merila, predpisanih za subvencionirano bivanje,
- opravlja druga dela v skladu s predpisi, s sklepom o ustanovitvi in statutom.

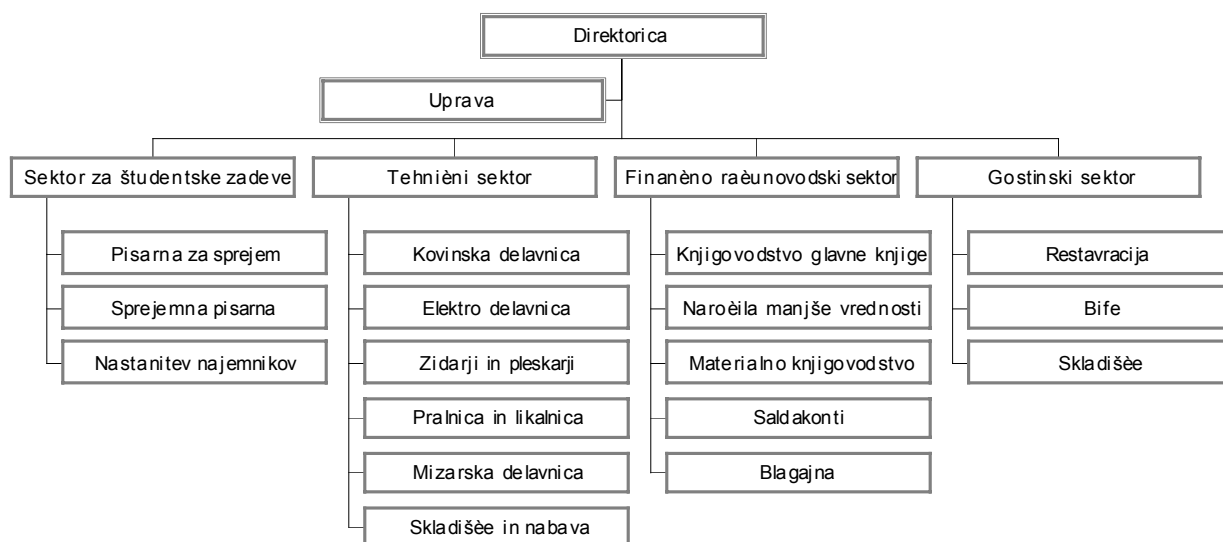
Ostali organi zavoda so:

- Študentski svet stanovalcev,
- vodilni delavci,
- strokovni kolegij direktorja,
- disciplinska komisija za študente,
- disciplinska komisija za delavce.

18. NOTRANJA ORGANIZACIJA PO LETU 1991

Delo v študentskih domovih je notranje organizirano v organizacijskih enotah - sektorjih. To organizacijo in sistemizacijo določi direktor s Pravilnikom o notranji organizaciji in sistemizaciji. V Študentskih domovih je pet sektorjev:

- Uprava.
- Finančno računovodski sektor.
- Sektor za študentske zadeve.
- Gostinsko turistični sektor.
- Tehnični sektor.

Skica 1: Organogram zavoda danes, prikazuje razporeditev sektorjev in oddelkov

18.1. Sektor za študentske zadeve

V sektorju za študentske zadeve, natančneje v sprejemni pisarni, se opravlja vseljevanje izseljevanje in preseljevanje. Sektor za študentske zadeve sestavlja vodja sektorja ter sprejemna pisarna v Rožni dolini in Pisarna za študentske domove. Zaradi spremembe načina dela in uvedbe sodobnega informacijskega sistema je odločeno, da ena sprejemna pisarna zadostuje za vse stanovalce študentskih domov. Vseljevanje in izseljevanje poteka po kriterijih, ki jih določa Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Sklepe, odločbe o vselitvi in izselitvi izstavlja Pisarna za študentske domove. Od študijskega leta 1992/ 93 so bili študentje dolžni ob vselitvi podpisovati nastanitveno pogodbo. Ob podaljšanju bivanja pa stari stanovalci vsako leto podpisujejo aneks k nastanitveni pogodbi. Od leta 1992 so Študentski domovi začeli ugotavljati s kakšnimi vtisi in izkušnjami študentje zapuščajo študentske domove. Ob izselitvi so študentje, ki so to želeli, izpolnjevali anonimne vprašalnike. Odgovarjali so na različna vprašanja, med katerimi so bila: Koliko časa so bivali v domu? Zakaj so se odločili za bivanje v domu? Kdo jim je posredoval prve informacije o študentskem domu? Ali so ob vselitvi dobili dovolj informacij za bivanje v domu? Ali so bili zadovoljni s pogoji bivanja? Kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi se izboljšali pogoji bivanja v domu? Odgovori na vprašanja naj bi pomagali Upravi Študentskih domov v Ljubljani pri načrtovanju nadaljnjega dela. Anketiranje stanovalcev ob izselitvi so Študentski domovi opustili v študijskem letu 2002/03.

V letu 1995 je ukinjeno plačevanje stanarine pri blagajni v sprejemni pisarni. Študentje so začeli plačevati s položnico, ki so jim jo Študentski domovi dostavili na stalni naslov ali v študentski dom.

Študentski domovi v Ljubljani v študijskem letu 2003/04 razpolagajo z 6377 ležišči. Od tega je 7 ležišč namenjenih za turistično dejavnost, 242 pa je neuporabnih zaradi prenove bloka 10. Poleg tega pa je v Ljubljani razpoložljivih še 1868 ležišč pri zasebnikih po subvencionirani ceni.

Vseljevanje novincev poteka na podlagi pozitivno rešene odločbe. Tako je bilo po podatkih Sektorja za študentske zadeve v študijskem letu 2002/03 vseljenih 1734 študentov novincev. Vselitve se začenjajo v zadnjem tednu meseca septembra, ker se sedaj študijsko leto začinja z mesecem oktobrom. V tem letu je bilo izseljenih 1958 in preseljenih 1085 študentov. Preselitve se odvijajo v preselitvenih rokih, vendar je s prošnjo, v kateri je naveden tehten razlog, možna preselitev izven roka. Tehten razlog je: skupno življenje s partnerjem, odselitev od kadičca, zdravstveni razlogi, nerazumevanje s sostanovalcem. V navedenem letu je bilo tudi podpisanih 1868 pogodb za subvencionirano bivanje študentov pri zasebnikih.

18.2. Nove kapacitete po letu 1991

Tudi danes, ko so Študentski domovi javni zavod s koncesijo za nastanitveno dejavnost problem pomanjkanja študentkih ležišč še ni rešen. Študentskih ležišč primanjkuje že več kot petdeset let.

Zaradi povečane potrebe po študentskih ležiščih so Študentski domovi v Ljubljani v letu 1992 dobili v upravljanje prenovljeni samski dom GP Grosuplje na Topniški ulici 31 s kapaciteto 433 ležišč in neto bivalno površino 6631 m². Sedaj je to dom Topniška.

Po letu 1990 se je bolj posvečalo adaptacijam in prenovam starih domov kot izgradnji novih.

Edini novo zgrajeni blok je bil blok 14 na lokaciji v Rožni dolini. Zgrajen je bil leta 1996 s kapaciteto 168 ležišč in neto bivalno površino 2492 m². (<http://www.stud-dom-lj.si/si/domovi/lokacije/>).

Na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport poteka Projekt prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v Republiki Sloveniji, ki bo omogočil izgradnjo 1380 ležišč iz predvidenih

sredstev. Za dodatnih 1500 ležišč se predvideva, da se jih bo pridobilo s koncesijskimi pogodbami (Informacija Ministrstva za šolstvo, znanost in šport o poteku prenove študentskih bivalnih zmožljivosti 2003 :1).

18.3. Gostinsko turistični sektor

Prehrana študentov je organizirana v Gostinsko turističnem sektorju, ki je bil od leta 1993, ko je prekinjena pogodba o oddaji prostorov zasebniku, zopet organizacijska enota Študentskih domov. V letu 1992 je Študentska organizacija Univerze v Ljubljani samoiniciativno začela subvencioniranje študentske prehrane. Že istega leta je Republika Slovenija zagotovila sredstva v proračunu za to subvencioniranje. Danes je le ta urejena z Uredbo o subvencioniranju študentske prehrane. Študentski domovi niso edini pooblaščenec za izvajanje subvencionirane prehrane. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve vsake dve leti objavi javni razpis za gostinske storitve - izvajanja študentske prehrane. Nadzor nad kakovostjo prehrane v izbranih restavracijah izvaja Komisija ŠOU za nadzor nad ponudbo in za kontrolo prehrane študentov. Kakovost kosil kot tudi cene se po posameznih gostinskih lokalih razlikuje. Kosilo je možno plačati s študentskim bonom, zraven pa se je potrebno identificirati z indeksom ali veljavno študentsko izkaznico. Ceno bona gostinski lokali lahko povečajo vsake dve leti. Imajo tudi pravico do dva- krat letne uskladitve z inflacijo.

V študentski menzi je vsak dan na voljo kosilo; tri menija od katerih je eden vegetarijanski ter večerja.

18.4. Obštudijske dejavnosti

Po letu 1991 je bila DE Obštudijske dejavnosti izločena iz Študentskih domov v Ljubljani. Organiziranje obštudijskih dejavnosti ter sprejemanje programa in njegovo izvajanje je prešlo v pristojnost Študentskega sveta stanovalcev. ŠSS pri tem sodeluje s Študentsko organizacijo Univerze v Ljubljani, Študentskim svetom Univerze v Ljubljani, Univerzo v Ljubljani ter pristojnimi ministrstvi.

V programu za leto 2003 Študentski svet stanovalcev navaja, da je primarna dejavnost ŠSS "izvajanje projektov obštudijske dejavnosti, ki bodo študentom omogočali lepšo izrabo prostega časa". Program se sprejme na eni od sej Študentskega sveta stanovalcev.

Program za leto 2003 obsega različna področja kulture, rekreacije, sodelovanja, zabave:

- Študentsko pustovanje.
- Majske igre, ki vsako leto predstavljajo največji projekt ŠSS. Zajemajo športna tekmovanja in tekmovanja v družabnih igrah med študenti. V sklopu majske iger so tudi štirje koncerti: otvoritveni koncert, koncert na Rožniku, dan Mestnega loga ter koncert ob zaključku majske iger.
- Študentska gaža, umetniški večeri z različnimi glasbenimi skupinami.
- StArt razstava v študentski menzi.
- DIA predavanje na katerih študentje predstavljajo svoja popotovanja.
- Nogometni turnir v aprilu in oktobru.
- Seminar Mladi in vino.
- Miklavževanje.
- Dvakrat letna krvodajalska akcija.
- Teden za socializacijo ob začetku novega študijskega leta.
- Izdajanje časopisa Študentskega sveta stanovalcev "Na svoji zemlji", ki bo brezplačno na voljo stanovalcem študentskih domov.
- Študentski veseli december.
- Sodelovanje in podpis listine o sodelovanju z študentskimi domovi v Zagrebu, Sarajevu in Beogradu.
- Info linija v mesecu juliju in avgustu za obveščanje bodočih stanovalcev o bivanju v domovih.

Obštudijske dejavnosti študentov so bile financirane po letu 1991 po pogodbah o začasnem financiranju, financiranju in sofinanciranju, ki so bile sklenjene med RS Ministrstvom za šolstvo in šport in Študentskimi domovi v Ljubljani. Po teh pogodbah je ministrstvo za šolstvo in šport vsako leto namenjalo določen znesek za izvajanje programa obštudijskih dejavnosti študentov - stanovalcev študentskih domov. Od študijskega leta 2002/03 obštudijsko dejavnost stanovalcev študentskih domov financira Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport po Sklepu št. 331104-02-00063. V 5. točki sklepa je navedeno, da »Ministrstvo lahko študentskim domovom odobri sredstva za obštudijske dejavnosti študentov, na podlagi programa obštudijskih dejavnosti študentov, sprejetega na študentskem svetu stanovalcev«.

Zaradi popolnejšega izvajanja obštudijskih dejavnosti sredstva dostikrat prispevajo tudi sponzorji npr. Telekom Slovenije.

19. FINANCIRANJE ŠTUDENTSKIH DOMOV

Po 240. členu Statutarnega sklepa, s katerim se je DO Študentski center v Ljubljani preoblikoval v zavod s pravico javnosti, so viri pridobivanja sredstev za delo zavoda :

- plačilo stanarine, ki jo določi Svet zavoda po kriterijih, ki jih določata ustanovitelja,
- prihodki iz proračuna družbenopolitičnih skupnosti,
- prihodki od ustanoviteljev,
- prihodki od drugih storitev, ki jih zavod opravlja,
- darila in drugi prihodki.

Že od preoblikovanja DO Študentski center v zavod s pravico javnosti je Republika Slovenija, preko Ministrstva za šolstvo in šport začela subvencionirati tisti del dejavnosti zavoda, ki je zagotavljal nastanitev študentov v študentskih domovih (Kolbl 2003). Za vsako leto je sklenjena pogodba med Ministrstvom za šolstvo in šport ter Študentskimi domovi o financiranju dejavnosti. Te pogodbe so bile različne: o začasnem financiranju dejavnosti, o financiranju dejavnosti ali sofinanciranju dejavnosti.

Od leta 1995 do leta 1997 so te pogodbe morale biti vsklajene z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS št. 12/91), Merili za oblikovanje cen nastanitve v študentskih domovih (Poročevalec Izobraževalne skupnosti Slovenije III/1 z dne 11.2. 1985) ter Uredbo o začasnem financiranju potreb iz proračuna RS za tekoče leto.

Obseg financiranja se je določil ob upoštevanju:

- Meril za oblikovanje cen nastanitve v študentskih domovih (Poročevalec ISS let.III št. 1 z dne 11.2. 1985) in
- Zakona o razmerju plač v javnih zavodih, državnih organih in organih lokalne skupnosti (Ur.l.RS, št.18 /94) ter Aneksom h Kolektivni pogodbi za negospodarstvo (Ur. l.RS, št. 12/94).

V letu 1998 je bil sprejet Pravilnik o sofinanciranju bivanja študentov (Ur.l.RS, št.47/98) na podlagi katerega se je dodeljevalo subvencije do leta 2000.

Poleg subvencioniranja študentskega bivanja je Republika Slovenija preko Ministrstva za šolstvo in šport krila stroške investicijskega vzdrževanja po odobrenem programu investicijsko vzdrževalnih del ter sredstva za prenove študentskih domov in za izgradnjo

bloka 14 v Rožni dolini. (Pogodbe o začasnem financiranju, financiranju in sofinanciranju od leta 1995 do 2000).

V ceni bivanja študenta ni zajeta amortizacija, ampak se leta obračuna in zmanjšuje v breme obveznosti za sredstva, prejeta v upravljanje. Vrednost teh sredstev pa se povečuje s prenovami in gradnjami novih študentskih domov (Jazbec 2003).

Financiranje Študentskih domov je bilo dolgoročno urejeno šele potem, ko so postali javni zavod. Ob upoštevanju Zakona o visokem šolstvu (Ur.l.RS, 67/93,99/99in 64/2001), 28. in 30. člena Pravilnika o subvencioniranju bivanja študentov (Ur.l.RS, št.22/2001) ter 13.člena Pravilnika o študiju tujcev in Slovencev brez slovenskega državljanstva v RS (Ur.l.RS,št 5/94) je Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport sklenilo (Sklep št. 331104-00063), da mesečna subvencija na študenta, ki stanuje v javnih študentskih domovih, znaša 3000 sit ter 9.000 sit za študenta, ki biva pri zasebniku.

Poleg tega Ministrstvo lahko študentskim domovom odobri sredstva za investicijsko vzdrževanje stavb in opreme v skladu z njihovim programom. Prav tako lahko odobri sredstva za obštudijske dejavnosti študentov po programu sprejetem na študentskem svetu stanovalcev.

20. ZAPOSLENI V ŠTUDENSKIH DOMOVIH

Po letu 1990 so zaposleni v študentskih domovih doživeli veliko sprememb. Že v času drugega Začasnega ukrepa družbenega varstva spomladi leta 1991 je začasni organ upravljanja oddal čiščenje prostorov v študentskih domovih zasebni d.o.o.. Pogoji pri oddaji je bil, da morajo zaposliti še snažilke, ki so bile zaposlene v Študentskih domovih.

Na ta način se je število zaposlenih v Študentskih domovih skorajda prepolovilo v primerjavi z letom 1988 (v letu 1989 so Študentski center že zapustili delavci DE Restavracija). V letu 2003 je v Študentskih domovih doslej zaposlenih 105 delavcev.

Z uveljavitvijo Zakona o zavodih je ukinjena družbena lastnina in je država postala lastnica premoženja organizacij posebnega družbenega pomena, ne glede na pravno naravo njihovega dela. V državno last je prešlo tudi premoženje Študentskega centra, ki je

kljub statusu organizacije posebnega družbenega pomena večino svojega dohodka pridobival na trgu. Tako so zaposleni v Študentskih domovih postavljeni v depriviligiran položaj v primerjavi z zaposlenimi v gospodarstvu; niso enakopravno sodelovali v postopku lastninjenja družbene lastnine.

Čeprav so v letu 1991 zapustili Študentske domove nekvalificirani delavci, je bila izobrazbena struktura veliko slabša od tiste, ki bi jo zaposleni morali imeti. Precejšnje število delavcev je moralo v kratkem času pridobiti izobrazbo, da so lahko obdržali delovna mesta na katerih so delali.

V prvi polovici 90-tih so bili zaposleni v Študentskih domovih bili precej negotovi zaradi neurejene delovne zakonodaje za zaposlene v javnih zavodih, še posebej v Študentskih domovih. Zakon o zavodih in Zakon o visokem šolstvu skorajda nista omenjala študentskih domov; ne zaposlenih in ne financiranja. Pogodbe o zaposlitvi smo podpisali v drugi polovici leta 1991. Zaposleni so imeli redne osebne dohodke, nadomestilo za malico in prevoz ter regres za letni dopust. V spremenjenih družbenih okoliščinah so se spremenili tudi odnosi med sodelavci v Študentskih domovih, ki so postajali vse bolj individualisti. Ni več druženja med nami. Vodilni dajejo naloge, ki jih zaposleni izvršujejo in pri tem, če je potrebno tudi med seboj sodelujejo.

V javnem zavodu Študentski domovi so delovna razmerja urejena s pravilnikom o delovnih razmerjih, ki vsebuje določbe o :

- sklenitvi delovnega razmerja,
- pravicah delavcev katerih delo postane nepotrebno,
- pravicah, obveznostih in odgovornostih delavcev,
- prenehanju delovnega razmerja.

Nove družbenoekonomske in družbenopolitične spremembe niso prinesle izboljšanja plač zaposlenim v Študentskih domovih. Do leta 1994 je bila povprečna bruto plača v Študentskih domovih nižja kot v gospodarstvu in zlasti nižja od povprečne v negospodarstvu. Leta 1994 se je to razmerje nekoliko izboljšalo tako, da je povprečna plača v Študentskih domovih bila višja od povprečne plače v gospodarstvu in višja od povprečne plače v RS, vendar je še vedno bila nižja od povprečne plače v negospodarstvu. Tudi v naslednjih letih se to razmerje ni spreminjalo v korist zaposlenih v Študentskih domovih.

Sedaj je nagrajevanje delavcev v Študentskih domovih opredeljeno v Pravilniku o plačah, ki je sestavni del Pravilnika o delovnih razmerjih. Pravilnik vsebuje kriterije za nagrajevanje.

Osnova za obračun plače je izhodiščna plača za I tarifni razred, dogovorjena s kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti iz katere izhaja tudi Kolektivna pogodba za vzgojo in izobraževanje v Republiki Sloveniji. Plača delavcev se določi tako, da se njegovi osnovni plači prištejejo dodatki v skladu z merili, opredeljenim v zakonu in tem pravilniku. Ta osnova je tudi podlaga za obračunavanje minulega dela. Količniki za dodelitev osnovnih plač za zaposlene so odvisni od zahtevane strokovne izobrazbe in zahtevnosti dela. Znotraj tarifnih razredov se količniki razvrščajo v plačilne razrede (Pravilnik o plačah ŠD 2001:1).

Zaposleni niso več združevali delo. Delovno razmerje je postalo jasno definirano dvostransko, pogodbeno razmerje med delavcem in organizacijo oz. delodajalcem.

Obstaja tudi pravilnik o disciplinski odgovornosti delavcev, ki opredeljuje odgovornost za kršitve delovne obveznosti:

- kršitev delovnih obveznosti,
- disciplinski ukrepi,
- disciplinski organi,
- disciplinski postopek,
- zastaranje,
- končne določbe

Povečala se je vloga sindikata. Sindikata zavoda imata pravico in dolžnost dajati soglasje k pravilnikom, ki se nanašajo na delovno razmerje delavcev.

V spremenjenih družbeno političnih in družbeno ekonomskih odnosih je sindikat tisti, ki ščiti interese delavcev. Zavest o tej vlogi sindikata se še ni popolnoma razvila v Študentskih domovih.

21. STANOVALCI ŠTUDENTSKIH DOMOV PO LETU 1991

Po letu 1991 Študentski domovi v Ljubljani niso bili več edini zavod, ki je nudil bivanje študentom ljubljanske univerze na podlagi 24. člena Pravilnika o subvencioniranju bivanja študentov (Ur.l.RS št.22/21)..

21.1. Sprejem v domove

Leta 1991 sta bili Komisija za sprejem v domove in Komisija za pritožbe izločeni iz Študentskih domov in priključeni Univerzi v Ljubljani, kjer sta ostali celo desetletje. Od leta 2001 ne obstajata več komisiji, ampak Pisarna za študentske domove, ki posluje v okviru Študentskih domov v Ljubljani. Ta pisarna "vodi postopke za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev in meril za subvencionirano bivanje študentov v skladu s Pravilnikom o subvencioniranju bivanja študentov (Ur.l.RS 80/99, in 22/2001) in Zakonom o splošnem upravnem postopku (Ur.l. RS 80/99 in 70/00) in Uredbo o pridobivanju in posredovanju podatkov med organi javne uprave za potrebe upravnih postopkov« (Ur.l. RS, 38/02).

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport vsako leto izda skupni razpis za sprejem v študentske domove in pri zasebnikih za visokošolsko središče v Ljubljani.

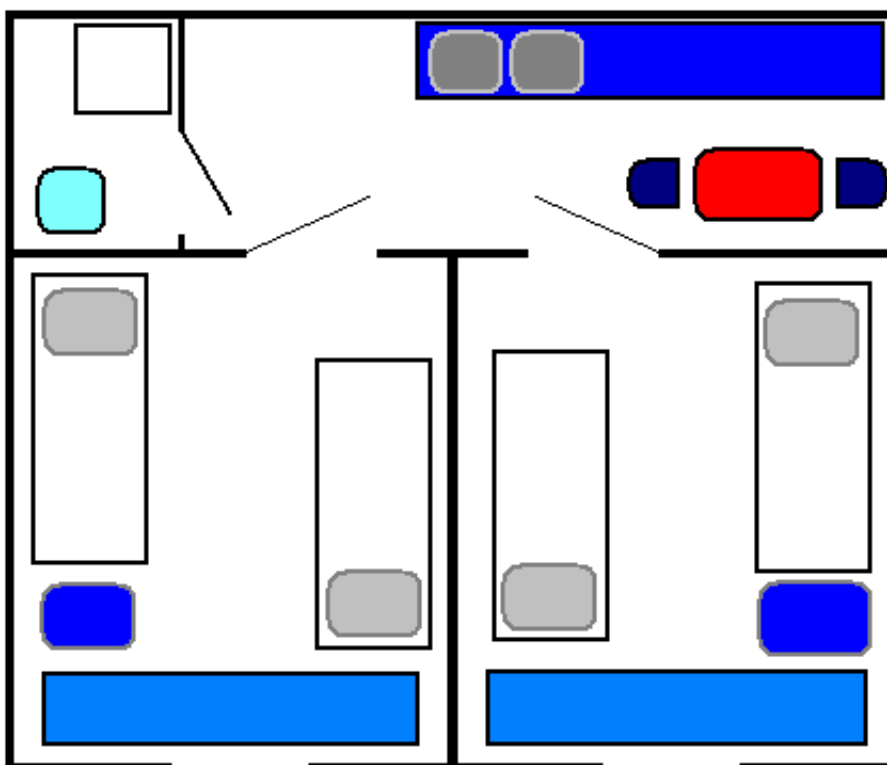
Tako je v študijskem letu 2003/04 razpisano za sprejem v Študentske domove 1800 ležišč in 4577 za podaljšanje bivanja. Poleg tega je razpisano pri zasebnikih 1700 ležišč za sprejem in 985 ležišč za podaljšanje bivanja (Poročilo pisarne za študentske domove 2003 1-8). Ležišča pri zasebnikih se razpisujejo od 1997 leta (Jazbec 2003).

Na podlagi zbranih točk Pisarna za študentske domove sprejme prednostni seznam za bivanje študentov v domovih in pri zasebnikih. Vseljevanje novincev poteka na podlagi pozitivno rešene odločbe, ki jo izda Pisarna za študentske domove. Odločbe izdaja na podlagi prostih ležišč v domovih.

Pisarna za študentske domove je tudi organ prve stopnje za pritožbe. Pritožbe rešuje v skladu s prvim odstavkom 242. člena Zakona o upravnem postopku (Glej Poročilo o delu pisarne za študentske domove 2003:1-8).

21.2. Bivanje v domovih

Po letu 1991 se pri gradnjah in prenovah študentskih domov posveča velika pozornost bivalnemu standardu študentov. V novogradnjah in prenovljenih domovih se zagotavlja višji bivalni standard apartmajskega tipa. Ob 26 študentskih domov jih je 12 z najboljšim bivalnim standardom.

Skica 2: Prikaz razporeditve postelj v apartmajskem tipu študentskih sob

V okviru Študentskih domov poleg ambulante za študente delujejo fotokopirnice, samopostrežne pralnice in do nedavnega tudi trgovince.

V Študentskih domovih so študentje organizirani v Študentski svet stanovalcev, ki je hkrati organ zavoda. Študentski svet stanovalcev sestavljajo predstavniki vseh domov. Predsednik, predstavniki domov, dva člana disciplinske komisije so voljeni. Namestnik predsednika, namestniki predstavnikov domov, tajnik in član Sveta zavoda so imenovani.

Študentski svet stanovalcev ima različne pristojnosti:

- Obravnava vprašanja stanovalcev, ki so vezana za bivanje in poslovanje zavoda če se ta vprašanja nanašajo na stanovalce.
- Sprejema, organizira ter izvaja programe obštudijskih dejavnosti.
- Sodeluje pri povezovanju študentov in navezovanju stikov med študenti doma in na tujem.
- Oblikuje predloge v zvezi z zakoni in podzakonskimi akti, ki se nanašajo na stanovalce Študentskih domov.
- Sodeluje pri imenovanju direktorja.

Študentski svet stanovalcev zastopa in predstavlja predsednik, ki je odgovoren za zakonito delovanje ob upoštevanju aktov zavoda.

Študentski svet stanovalcev sprejme tudi pravilnik, po katerem stanovalci domov volijo svojega predstavnika. Predstavnik doma je tisti, ki organizira življenje v domu in zastopa interese stanovalcev. Sodeluje s sprejemno pisarno, sodeluje na sejah ŠSS in obvešča o sklepih stanovalce bloka. Svetuje študentom glede bivanja. Enkrat na mesec je dolžan sklicati zbor stanovalcev.

Za študente stanovalce velja domski red, ki ga Študentski domovi izdajo za vsako študijsko leto. V domskem redu so opredeljene pravice in dolžnosti stanovalcev. Stanovalci so dolžni skrbeti za premoženje v domu ter upoštevati določila o miru, redu, higieni, zabavah v domu. Dolžni so organizirati vratarsko službo v vsakem bloku (Domski red 2003/04).

21.3. Komunikacija med delavci in študenti

Študentje stanovalci komunicirajo največ z delavkami v sprejemni pisarni, pisarni za študentske domove, vodjo sektorja za študentske zadeve in oskrbniki.

Zaradi spremenjenih družbenih razmerij so stanovalci postali uporabniki storitev. Z delavci se vikajo in so njihovi kontakti uradni. Poleg tega je tukaj še spremenjen način dela v sprejemni pisarni. Ker je uvedeno plačevanje stanarin po položnicah, se stanovalci oglasijo v sprejemni pisarni samo zaradi vselitve, izselitve, preselitve ali morebitne napake pri plačevanju stanarine. Ti obiski so precej redki. Zaradi tega se z delavci ne poznajo in tudi ne morejo vzpostaviti kakšen drugačen odnos kot samo uradni. Poleg tega tudi vodstvo Študentskih domov zahteva uraden in profesionalen odnos do študentov.

22. KONCEPTA POLITIČNIH SISTEMOV

22.1. Koncept socialističnega samoupravljanja

V zgodovinskem smislu je socializem prehodno obdobje iz kapitalizma v komunizem. To je družbeni sistem, ki temelji na delu svobodnega delavca in hkrati svobodnega človeka. Za obstoj socializma kot družbenega sistema je pomembno osvobajanje dela, družbena lastnina nad proizvodnimi sredstvi, delavsko samoupravljanje kot izraz novih odnosov med ljudmi v procesu produkcije in razdelitve proizvodov družbenega dela, produkcija zaradi zadovoljevanja človeških potreb, razdelitev družbenega proizvoda po principu "vsakemu po njegovem delu in od vsakega po njegovih sposobnostih", vodilna vloga delavskega

razreda, osvobajanje delavca od eksploatacije in dominacije, razvijanje in realna manifestacija človeške solidarnosti (Srđić 1975:1006,1007,1009).

Po zgledu Sovjetske zveze je bil po drugi svetovni vojni v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji vzpostavljen državni socializem. Po resoluciji informbiroja in pretrganju zvez s Sovjetsko zvezo je Jugoslavija začela svojo pot socialističnega razvoja. Ideja o samoupravljanju kot temeljnem družbenoekonomskem sistemu, je začela nastajati v poznih štiridesetih letih pri Kardelju in njegovih somišljenikih. Kardelj je kritiziral dogajanja v Sovjetski zvezi. Menil je, da Komunistična partija delavskemu razredu ne more vladati, temveč ga mora voditi. Pri tem mora imeti delavski razred odločilno vlogo. Socialistično samoupravljanje se je 1950 leta oblikovalo v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji kot edinstven koncept v svetu. Oče tega sistema je bil Kardelj.

Po Kardelju je »politični sistem socialističnega samoupravljanja v Jugoslaviji oziroma samoupravna demokracija kot specifična oblika demokratičnega političnega sistema izraz in rezultat široke demokratične socialistične revolucije in družbenozgodovinskih pogojev pa tudi drugih faktorjev in specifičnosti, ki so nastale v posebnih objektivnih in subjektivnih zgodovinskih razmerah neke, povsem konkretne družbe, kakršna je jugoslovanska« (Kardelj 1980 :16). Ustava FLRJ iz leta 1946 je načrtala temelje političnega sistema. Ustava SFRJ iz leta 1974 je razvila bolj demokratične odnose v jugoslovanski federaciji in načrtala smeri nadaljnje gradnje političnega sistema samoupravne demokracije.

Najpomembnejši zakon po sprejetju Ustave leta 1974 je bil Zakon o združenem delu. Ta zakon je konkretnije urejal samoupravne družbenoekonomske odnose v združenem delu. Po njem so se morale gospodarske in negospodarske delovne organizacije preoblikovati v organizacije združenega dela. Organizacije posebnega družbenega pomena so se morale preoblikovati preko Samoupravnih interesnih skupnosti. Preko SIS - ov je potekala organizacija, načrtovanje in financiranje teh organizacij.

Ključni pogoji na katerih je temeljil koncept socialističnega samoupravljanja so družbena lastnina produkcijskih sredstev, samoupravni proizvodni odnosi in samoupravna demokracija.

Kot temelj socialističnega samoupravnega dela Lešnik (1977: 66,67) navaja:

- Družbeno delitev dela in družbeno produkcijo.

- Demokratično samoupravno odločanje o delu in družbeni reprodukciji, ki omogoča svobodno in enakopravno odločanje o vseh vprašanih dela in družbene reprodukcije.

Sistem samoupravne demokratične organiziranosti združenega dela - skupščine družbenopolitične skupnosti so zagotavljale odločanje delovnim ljudem preko delegacij in delegatov o vprašanih, ki se nanašajo na skupne interese in potrebe združenega dela.

Z uvedbo socialističnega samoupravljanja je Jugoslavija oblikovala posebno obliko participacije državljanov. Menili so, da novih oblik demokracije ni bilo možno postaviti in uresničiti, če le ta izhaja iz človeka kot abstraktnega političnega državljana ali iz delavskega razreda kot abstraktnega ideološkega pojma. Uresničevanje socialistične in samoupravne demokracije mora izhajati iz konkretnega človeka, osvobojenega eksploatacije in podrejanja političnemu monopolu. Ta človek je neposreden nosilec celotnega kompleksa parcialnih in družbenih interesov iz konkretnega delavskega razreda. »To je možno doseči s takšnimi demokratičnimi oblikami socialističnega samoupravljanja, ki bodo sposobne povezati posamezni interes s skupnim, osebne pravice in svoboščine z odgovornostjo za enakopravnost drugega delavca« (Kardelj 1980:81). Jugoslovanski politični sistem se je od petdesetih let dalje razvijal v smeri decentralizacije in uveljavljanja neposredne demokracije.

Jugoslavija je po letu 1974 oblikovala delegatski sistem. Delegatski sistem v Ustavi iz leta 1974 ni zamišljen kot zgolj volilni sistem, temveč kot oblika organiziranosti delavskega razreda in nosilca celotnega sistema socialistične samoupravne demokracije. Delegatski sistem je bil vzpostavljen znotraj OZD, v družbenopolitičnih skupnosti in njihovih skupščinah, v samoupravnih interesnih skupnostih in njihovih skupščinah ter v družbenopolitičnih organizacijah. »Delegatski sistem je bil zamišljen kot preseganje posredne predstavniške demokracije, s tem pa tudi kot preseganje ločenosti med družbo in državo, med delom in politiko« (Grad-Ribičič 1984:32). V delegatskem sistemu so se v skupščinah izražali interesi konkretnega človeka. Tako je izhodišče delegatskega sistema bil konkreten človek, samoupravno organiziran v OZD, s svojimi realnimi interesi. Delegati v delegatskem sistemu so bili dolžni izražati interese delovnih ljudi tiste OZD, ki jih je delegirala. Zato je delegatski mandat bil posebno razmerje, kjer sta delegat in delegacija »moralo upoštevati tako interese in smernice svoje samoupravne organizacije in skupnosti, kot tudi interese drugih skupnosti ter skupne in splošne družbene interese« (Grad-Ribičič 1984:33).

Kljub načelom samoupravnega socializma so v Jugoslaviji obstajale tudi družbeno politične organizacije, ki so bile nosilci monopolne moči:

- Komunistična partija Jugoslavije, iz katere se je razvila Zveza komunistov Jugoslavije (Slovenije). Uveljavila se je kot vodilna politična in idejna sila v državi. Ker je obstoj hegemonne politične stranke v nasprotju s sistemom socialističnega samoupravljanja, se je ZK uveljavljala kot element socialistične družbe (Ribičič 1987:32). Delovala je skozi družbeno akcijo delavskega razreda in drugih proizvodnih sil skupaj z vsemi socialističnimi silami, zbranimi v Socialistično zvezo delovnega ljudstva, sindikalnimi in mladinskimi organizacijami (Srdić 1975: 933).
- Zveza mladine Jugoslavije (Slovenije) in po letu 1974 Zveza socialistične mladine Jugoslavije (Slovenije) je bila družbenopolitična organizacija, v katero so se prostovoljno vključevali mladi od 14. do 27. leta. Bila je sestavni del organiziranih socialističnih sil v državi in idejno-politično povezana z ZK. Kot socialistična organizacija se je zavzemala za socialistično vzgojo mladih, za samoupravno socialistično idejno orientacijo. Aktivno in neposredno je sodelovala v vseh oblikah samoupravljanja in neposredne demokracije (Srdić 1975:939).
- Socialistična zveza delovnega ljudstva je bila ne samo organizacijska oblika združevanja družbenih organizacij zaradi demokratične zagotovitve skupne politike in družbene akcije, temveč je bila tudi oblika stalne demokratične komunikacije delovnih ljudi in občanov. Kljub temu je precejšnje število članov ZK oporekalo pomembnost te zveze do družbeno političnih funkcij. V ZK so menili, da se SZDL mora ukvarjati predvsem s problemi uresničevanja interesov delovnih množic in njihovih samoupravnih skupnosti. Mora spremljati tekočo problematiko in na tej podlagi organizirati kontinuirano demokratično razpravo o konkretnih problemih. Menili so tudi, da SZDL ni nekakšna vrhovna organizacija temveč oblika demokratičnega organiziranja pobud, sporazumevanja, dogovarjanja in široke družbene akcije (Kardelj 1980:223).
- Zveza sindikatov Jugoslavije je bila »organizirana družbena oblika izražanja posameznega in kolektivnega interesa ter njihovega usklajevanja z interesi delavskega razreda in splošnimi družbenimi interesi« (Srdić 1975:939). Osnovna družbena vloga sindikata je bila, da ustvarja in podpira sposobnost delavskega razreda za ustvarjanje in razvoj samoupravljanja. Poleg tega je bil aktivno udeležen pri oblikovanju in izvajanju planov ekonomskega in družbenega razvoja, izgradnji ekonomskega sistema in vodenju

ekonomske politike. Prav tako je bil aktiven v oblikovanju sistema dohodka in ugotavljanju meril za delitev osebnih dohodkov, reševanju problemov zaposlovanja.

Posebej pomembna vloga sindikata je bila v sferi politike. Vsaka politična odločitev je morala izhajati iz ključnih interesov delavskega razreda. Poleg tega je sindikat imel pomembno vlogo v sferi socialne politike in sicer na področju socialnega zavarovanja, zdravstvene zaščite, izboljšanju delovnih pogojev ter zaščite pri delu, na področju stanovanjske politike, družbene prehrane, odmora, rekreacije, družbene skrbi za otroke. Pomembna je bila tudi zaščitna vloga sindikata. Sindikalna organizacija je ščitila samoupravne interese in pravice delavcev v združenem delu. Zato je poleg političnega boja ustvarjala tudi organizacije za brezplačno pravno pomoč ter službe za prošnje in pritožbe od občine do federacije.

Jugoslovanski samoupravni sistem se je razvijal v smeri razvijanja neposredne demokracije. Vendar je Kardelj opozarjal, da reakcionarne sile ne obstajajo samo v družbah, ki doživljajo moralno ekonomsko in politično krizo ampak tudi v Jugoslaviji. Te sile ovirajo razvoj socialističnega samoupravljanja ker:

- Govorijo o omejevanju človekovih pravic in svoboščin v socializmu. Vendar te kritike imajo namen ukinitve samoupravljanja in vzpostavitve stare družbe. V okviru socialističnega samoupravljanja po Kardelju ni omejevanja človekovih pravic ampak gre za iskanje novih oblik le teh, ki ustrezajo potrebam in interesom samoupravnega razvoja družbe. Zato se je tudi samoupravni sistem razvijal od leta 1974 v smeri neposredne demokracije.
- Socialistični samoupravni družbi pripisujejo neresnične značilnosti kot so nedemokratičnost, diktatura, totalitarizem.
- Oviranje socialističnega samoupravnega razvoja s strani tistega dela ultralevičarstva v državi, ki ga poseblja sodobna inteligenca. Želi si vrnitev privilegiranega položaja med delavskim in vladajočim razredom.
- Obstajajo poskusi spajanja socializma in parlamentarizma, ki sta toliko različna, da bi spajanje pomenilo korak nazaj v izgradnji socialistične družbe. Način nadaljnega razvoja socializma je v iskanju novih oblik demokracije, ki bo temu ustrezala.
- V socialističnem razvoju prihaja tudi do deformacij in notranjih protislovij. Pojavljajo se tehnobirokratske tendence, ki vodijo k monopolu upravljalvskega aparata.
- Pluralizem samoupravnih interesov je primerna oblika demokracije, ki jo lahko razvija socialistična samoupravna Jugoslavija. Politični pluralizem naredi političnega človeka

abstraktnega državljana. Posameznika odtuji od upravljanja in vplivanja na družbo. Kot takšen je politični pluralizem v nasprotju s pluralizmom samoupravnih interesov (Kardelj 1980:60- 90).

22.2. Koncept liberalne države

Liberalna država je tip državne organizacije, ki maksimira koristnost, varnost življenja, lastnine in svobodo posameznikov. Razvila se je na družbeno ekonomski nazorski platformi, ki je nastala in se razvila v meščanski družbi. Poudarja politično in ekonomsko svobodo. Na ekonomskem področju se je legitimirala z načelom *laissez faire, laissez passer* (naj dela vsak kaj hoče in gre vse svojo pot)(Sruk 1995:182).

Za liberalno politično in ekonomsko doktrino je značilen t.i. negativni koncept države. Leta nalogo države v gospodarstvu, politiki in kulturi zreducira na nalogo obrambe lastnine, delovanja zasebnega kapitala in svobodnega delovanja tržišča (Srđić 1975:507). Ekonomski liberalizem, ki pomeni svobodo pridobitništva, ekspanzijo in kroženje kapitala, je osnova političnega liberalizma. Država daje pravno zaščito institucijam družbenega sistema. Za liberalizem je država nujno zlo, zasebna lastnina in trg sta povzdignjena. Državni aparat je skromen in relativno šibak (Sruk 1995:182). Država je tudi nasilna in prisilna institucija. »Nasilna je zato ker odloča o življenju in smrti svojih članov, prisilna pa zato, ker so njeni državljanji njeni člani z rojstvom in je ne smejo zapustiti, tujci pa ne smejo vanjo brez njenega dovoljenja« (Lukšič 1991:113). Poleg tega je država formalna in abstraktna institucija ker se v njej srečujejo abstraktni državljanji kot nosilci formalnih pravic in dolžnosti, ki jih določa država (Lukšič 1991:117).

V okviru liberalne države je javno in zasebno družbeno življenje jasno razmejeno. Funkcije države v sferi reguliranja gospodarske dejavnosti, izobraževanja, socialne zaščite ali sploh ne obstajajo ali so minimalne. Poseganje države na ta področja je celo škodljivo. Liberalna država je laična država. Cerkev je ločena od države, šola pa od cerkve. Proces oblikovanja liberalne države je potekal po eni strani kot osamosvajanje politične od cerkvene oblasti, po drugi strani kot osamosvajanje ekonomske od politične moči.

»Osrčje ekonomskega in političnega liberalizma je Ustava liberalne države, ki jamči svobodo za vse državljanje in enakost vseh ljudi pred zakonom« (Sruk 1995:183). Tako je najpomembnejša vloga vlade v liberalni državi zagotavljanje in ohranjanje sistema pravic. Družba je v liberalizmu funkcija posameznikov. Za liberalizem je značilen individualizem, ker so v njem ljudje zreducirani na posamezna fizična telesa, kot samozadostne enote, ki so nedeljive. Na individualizmu gradijo vsi aspekti liberalizma: politični, moralni, ekonomski.

Civilna družba je izum liberalizma. Tvorijo jo posamezniki in je območje interesa in izbire. Posamezniki so med seboj ločeni, se ne poznajo vendar, ko imajo določene skupne interese, stopijo skupaj. Na podlagi interesa kot ene temeljnih kategorij liberalizma, je možno razložiti razmerje med posameznikom in drugimi posamezniki (Lukšič 1991:120).

Ker so v liberalizmu »posamezniki svobodni in enaki po naravi in jim nihče ne sme vladati brez njihove privolitve« liberalna demokracija potrebuje mehanizem za podeljevanje avtoritete vladi. Vendar hkrati zahteva mehanizme za nadzor vlade. Torej je liberalna demokracija oblika vladanja. V liberalizmu je legitimna samo oblast, ki se vzdržuje s privolitvijo svobodnih in enakopravnih posameznikov.

Torej je »liberalna demokracija oblika sožitja med množično demokracijo razumljeno kot splošna in enaka volilna pravica in parlamentarna oblika vladanja ter meščansko svobodo razumljeno kot produkcija na temelju zasebne lastnine in svobodne mezde delovne sile« (Lukšič 1991:118).

Sestavine liberalne države po Beethamu so istočasno nujni del demokracije. To so:

- Svoboda izražanja, gibanja, združevanja ter pravice, ki so zaščitene z ustavo in zakoni.
- Institucionalna delitev oblasti, ki omogoča vladavino zakonov.
- Institucija reprezentativne skupščine, ki je izvoljena po teritorialnem principu v odprtem boju za glasove volivcev. Le ta ima pristojnost, da odloča o davkih in zakonih ter omejuje dejavnost eksekutive.
- Omejitev vlade ter ločitev med javno in zasebno sfero.
- Antipaternalizem liberalizma in demokracije. Značilnost, ki pove, da je javno dobro le tisto kar svobodno izberejo organizirani ljudje (Lukšič 1991:19).

V zgodovini so znana tri področja spora med liberalizmom in demokracijo. Prvo področje je bilo razširitev aktivnega državljanstva in razširitev volilne pravice na vse odrasle moške. Kljub upiranju liberalcev z različnimi argumenti, je prišlo do demokratizacije. Kot odgovor na demokratizacijo so liberalci razvili mehanizme v politiki, da bi ohranili svoje pozicije. »Namesto ljudske suverenosti so razvili suverenost parlamenta, elitistične teorije predstavnštva in politične stranke« (Lukšič 1991:120). Državno šolanje pa je potekalo v okviru liberalnih načel.

Drugo področje spora je bilo razmerje med javnim in zasebnim in sicer določanje meja med njimi. Liberalizem je iz politike in hkrati iz demokratizacije izključil ekonomijo in razmerja med spoloma.

Tretje področje je institucija predstavništva. V predstavništvih so se oblikovali profesionalni politiki in se je hkrati onemogočala politizacija neprofesionalnega ljudstva.

Liberalizem je začel nastajati z velikimi družbenimi pretresi kot so razpad fevdalnega družbenega reda v 16. in 17. stoletju ter francoska in ameriška revolucija v 18 stoletju. Bil je zasnovan na načelu laissez faire. Ta ekonomski liberalizem je pomenil svobodno tržišče ter svobodo pridobivanja, ekspanzije in cirkulacije kapitala. Klasični liberalizem je poudarjal svetost zasebne lastnine, svobodnega trga, zagovarjal je vladavino prava in pravno državo, omejeval vlado ter podarjal odgovornost posameznika za lastno usodo. Od države je pričakoval, da zagotovi t.i. negativne pravice oz. politične pravice in svoboščine. Kot meščanska ideologija se liberalizem ni ukvarjal z revščino, lakoto, neizobraženostjo, boleznijo in vsemi ostalimi negativnimi pojavi, ki so spremljali oblikovanje svobodnega tržnega gospodarstva. Liberalizem je bil sovražen do države blaginje in kritičen do države z urejenim zdravstvenim in socialnim zavarovanjem, ker zagovarja idejo, da mora vsak posameznik skrbeti za svojo blaginjo. Klasični liberalci Lock, Mill, Kant so zagovarjali negativni koncept svobode, ki pomeni, da posameznika nihče, niti drugi posameznik niti ustanova ne sme ovirati v njegovi dejavnosti. Pozitivna svoboda izhaja iz želje posameznika, da bi bile njegove odločitve in njegovo življenje odvisni od njega samega. Ta koncept je zagovarjal Hegel.

Moderni liberalizem sprejema zelo omejeno socialno funkcijo države, ki večinoma temelji na načelih recipročnosti in potrebe. Socialno varnost zagotavlja predvsem trg. Posameznikom, ki si socialne varnosti ne morejo zagotoviti na trgu, pomaga skupnost in civilna družba in šele tistim, ki si na noben način niso mogli zagotoviti socialne varnosti, le to zagotovi država po principu potrebe.

Liberalna država se je transformirala v demokratično liberalno državo. Vendar je liberalna demokracija opredeljena kot demokracija v liberalnih okvirih. Ne glede na razlike v posameznih deželah ima nekaj skupnih značilnosti: individualizem, volitve, večinsko pravilo, številne politične stranke, omejevano vlado, avtonomno civilno družbo, zakon kot sredstvo upravljanja, abstraktno državo in abstraktnega državljana.

Na liberalno državo je vplivala tudi korporativna revolucija. Zato so danes zahodni politični sistemi liberalno demokratični korporativni sistemi, ker je v njih korporativizem močno zastopan. Na ravni državnih politik so prisotni mehanizmi posredovanja družbenih

funkcionalnih interesov ter procesi planiranja. Prav tako ni več striktnega ločevanja med javno in zasebno sfero (Lukšič 1994:20).

»Korporativizem je predrugačil značaj liberalne demokracije. To je razvidno iz institucionalne podobe sodobnih političnih sistemov, kjer se institucije liberalne demokracije, kot so parlament, stranke in vlada vse bolj prepletajo z institucijami korporativizma« (Lukšič 1994:180).

23. ZAKLJUČEK

Po letu 1980 je politični sistem v Jugoslaviji postajal vse bolj neučinkovit. Zaostrovale so se politične in ekonomske razmere. Poleg tega je sistem postal netransparenten z vrsto izjem in privilegijev, kar je omogočalo političnim elitam neomejen vpliv na odločanje. Vpliv državljanov na odločanje v predstavniških telesih je bil zanemarljiv. Vojska in policija sta bili izven kontrole institucij. Tako se je sistem« v zadnjem obdobju močno oddaljil od lastnih izhodišč in deloval bolj po načelu izrednih razmer (visoka inflacija, bencinski boni). Njegovo delovanje so zagotavljale le neprestane intervencije centrov moči«(Zajc 2001:80).

Vse to je izzvalo nezadovoljstvo in kritike ter je privedlo do konca Socialistične federativne republike Jugoslavije.

V letu 1990 je Skupščina republike Slovenije sprejela deklaracijo o suverenosti države Slovenije in se odločila za plebiscit za samostojno Slovenijo. Plebiscitarna odločitev o samostojnosti Slovenije je stopila v veljavo 26.6.1991. Osamosvojitve Slovenije je pomenila globalne spremembe tako na področju političnega sistema in institucij parlamentarne demokracije, kot na področju uvajanja tržnega gospodarstva in zasebnega podjetništva.

Prva Ustava v samostojni Sloveniji, sprejeta decembra leta 1991, je z določbo v prvem členu, da je Slovenija demokratična država, opredelila obliko političnega sistema. Prav tako Ustava določa, da je Slovenija pravna in socialna država vseh državljanek in državljanov, ki temelji na trajni pravici do samoodločbe. V Sloveniji ima oblast ljudstvo, ki oblast izvršuje neposredno z volitvami, po načelu delitve oblast na zakonodajno izvršilno in sodno. Država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine.

Zaradi korenite spremembe političnega sistema je Slovenija že desetletje v procesu tranzicije. Kot prvi je bil sprejet Zakon o denacionalizaciji, kateri naj bi odpravil krivice, ki jih je povzročila komunistična oblast. Vendar se je v zadnjem desetletju pokazalo, da je

popravek starih krivic nemalokrat povzročilo nove krivice. Težave so se pojavile že v samem začetku 90-tih let z izgubo jugoslovanskega trga. Prišlo je do stečajev v številnih velikih podjetjih. Kljub upokojevanju in odpiranju zasebnih družb z omejeno odgovornostjo je več kot 100.000 ljudi ostalo brez zaposlitve. Temu je pripomogla tudi divja privatizacija. Zavod za zaposlovanje je in tudi sedaj pomaga nezaposlenim s sistemom aktivne politike zaposlovanja: prekvalifikacijami, subvencioniranim izobraževanjem in stimulacijo delodajalcev. Potrebno se je bilo usmeriti na druge trge, ustvariti lasten monetarni sistem. »Zato je že po letu 1992 Ministrstvo za znanost in tehnologijo in GZS sprožila izdelavo Nacionalnega programa kakovosti RS, katerega cilj je doseganje globalne konkurenčnosti in odličnosti slovenskega gospodarstva« (Čuk 2003:1). Slovenija je bila že v letu 1992 s ciljem prestrukturiranja gospodarstva in privatizacije, vključena v program Phare. Zaradi spremembe političnega sistema in zlasti vstopa v EU je morala spremeniti zakonodajo in se prilagoditi na vseh področjih družbenega življenja.

Po dvanajstih letih samostojnosti je slišati ocene, da je Slovenija uspešna država v tranziciji. »Slovenija doživlja na gospodarskem področju uspešen razvoj ter na mnogih področjih dosega zahtevana evropska merila. Skoraj 5% letna stopnja gospodarske rasti je med najvišjimi v Evropi, letna inflacija je pod 10%, obseg zunanjetrgovinske menjave skokovito narašča« (Šuklje 2003:1).

Nasproti taki gospodarski rasti pa je evidentno, da se socialne pravice v državi zmanjšujejo, kar pogloblja socialno ogroženost najnižjih slojev. Srednjega razreda skorajda ni. Sindikatom je uspelo ohraniti osnovne pravice delavca iz delovnega razmerja, vendar so te pravice veliko manjše kot v prejšnjem sistemu, zlasti po sprejetju novega Zakona o delovnih razmerjih. Tudi novi Zakon o javnih uslužbencih je zmanjšal pravice zaposlenih v javnem sektorju. Pravice delodajalcev so se povečale, zlasti pri odpuščanju delavcev.

Sindikat je dobil novo vlogo. Sodeluje pri dogovarjanju o pogojih dela in podpisovanju kolektivnih pogodb, dogovorih o plačah in razmerju plač ter zagovarja pravice delavcev iz delovnega razmerja, zlasti ko delavci pridejo v konflikt z delodajalcem.

Prišlo je tudi do spremembe v strukturi slovenskega sistema blaginje. Socialno varnost so poleg javnih zavodov začeli zagotavljati zasebni neprofitni producenti storitev, zasebni profitni producenti storitev, nove in stare prostovoljne organizacije in društva ter neformalne socialne mreže. Pomembne spremembe so se zgodile tudi v sferi financiranja. Država ne financira več zgolj javni sektor in tudi ne celotnih potreb javnih zavodov. Javni

zavodi se lahko financirajo tudi iz drugih virov npr. dejavnosti, stranske dejavnosti, daril. Poleg tega zasebne profitne in neprofitne organizacije lahko kandidirajo za koncesijo. Dejavnost, ki je predmet koncesijskega razmerja mora biti neprofitna.

Spremembe so nastale tudi v sferi distribucije storitev in denarnih prejemkov. Zgodil se je premik od načela univerzalnosti, h kombinaciji načel: univerzalnosti, recipročnosti in potrebe. Te spremembe so zajele vsa področja družbenega življenja.

Koncepta dveh političnih sistemov, ki sta bila značilna za Slovenijo v zadnjih 60 –tih letih sem predstavila v poglavju 22 in njihovo spremembo potrdila v zaključku.

V uvodu sem postavila hipotezo, da je sprememba političnega sistema vplivala na organizacijo, upravljanje, financiranje in medsebojne odnose v Študentskih domovih v Ljubljani.

Pravilnost postavljene hipoteze lahko potrdim ker:

1. Javni sektor je bil zelo pomemben v zadnjih petdesetih letih. Zaradi te pomembnosti se je pogosto spreminjala njegova organizacija. V petdesetih letih prejšnjega stoletja so bile ustanovljene javne službe. Že na začetku šestdesetih let so javne službe postale organizacije posebnega družbenega pomena. Takšen status so imele tri desetletja. V začetku devetdesetih let skupaj s radikalnimi spremembami družbenopolitičnih in družbenoekonomskih odnosov v državi se je začela prav tako radikalno spreminjati organizacija javnega sektorja. Javne službe so urejene po določbah Zakona o zavodih v letu 1991.

Po tem zakonu je urejena tudi organizacija Študentskih domov vendar precej nejasno, kajti Zakon o zavodih in Zakon o visokem šolstvu skoraj niso omenjali študentskih domov.

Kljub temu so družbenopolitične in družbenoekonomske spremembe radikalno vplivale na poslovanje in organizacijo Študentskih domov.

Do leta 1991 je premoženje Študentskih domov bilo družbena lastnina. Po sprejetju Zakona o zavodih pa je lastnica premoženja, vseh organizacij posebnega družbenega pomena in tudi Študentskih domov, postala država. Na ta način zaposleni v Študentskih domovih niso enakopravno sodelovali v postopku lastninjenja družbene lastnine.

2. Spremenilo se je tudi upravljanje in sestava organov upravljanja. Do leta 1991 je Svet zavoda deloval tripartitno. Sestavljen je bil iz delegacij. Sklep na organu upravljanja je bil sprejet, če je za glasovala večina predstavnikov vsake delegacije. Po letu 1991 pa Svet zavoda sestavljajo člani in je sklep sprejet, če za glasuje več kot polovica prisotnih članov.
Po letu 1991 so se zgodile spremembe tudi v notranji organizaciji zavoda. Delovne enote so bile preimenovane v sektorje in spremenila se je tudi velikost posameznih enot.
3. Velike spremembe so se zgodile na področju financiranja zavoda. Res, da so pogodbe o financiranju do leta 2002 bile neenotne, vendar je z njimi in novim načinom sprejemanja cen bivanja, zagotavljano dovolj denarja za preživetje Študentskih domov brez večjih pretresov. Zagotovo financiranje ni pokrilo vseh potreb, vendar menim, da denarja za financiranje nikoli ne bo preveč, da bi se lahko pokrile vse potrebe. Zlasti potem, ko so Študentski domovi postali javni zavod, je financiranje urejeno s subvencijami za bivanje v domovih. Poleg tega je od leta 1992 subvencionirana tudi študentska prehrana.
4. Spremembe za delavce so začele nastajati že konec osemdesetih, ko je bila DE Restavracija izločena iz Študentskih domov in prostori oddani zasebni d.o.o. Enaka usoda je doletela tudi delavke DE DOM v letu 1991. Čiščenje prostorov v študentskih domovih je bilo oddano zasebni d.o.o. in je delavkam prenehalo delovno razmerje v Študentskih domovih. Poleg tega je na začetku devetdesetih let prišlo do spremembe delovno-pravne zakonodaje. Po novi zakonodaji so delavci izgubili nekatere pravice. V Študentskih domovih tudi pravico do stanovanja v objektih zavoda. Mnogi so morali zapustiti stanovanja, večinoma po odločbi sodišča. Poleg tega delavci niso več združevali delo ampak je delovno razmerje postalo pogodbeno razmerje med delavcem in delodajalcem. Zato so zaposleni morali podpisati pogodbe o zaposlitvi. S prehodom v drugi družbeni sistem se glede plač zaposlenih ni veliko spremenilo. Pravzaprav se na začetku devetdesetih ni spremenilo nič. Zaposleni so še vedno imeli plače pod povprečjem v RS in nižje kot je bilo povprečje plač v gospodarstvu in negospodarstvu. Situacija glede plač se je začela nekoliko izboljševati po letu 1994. Za zaposlene v Študentskih domovih bodo bolj pravične plače določene šele na podlagi novega Zakona o plačah v

javnem sektorju. To je zaenkrat upanje, kajti zakon bo začel veljati v drugi polovici leta 2004. Menim, da so se po letu 1991 spremenili tudi motivacijski dejavniki. Po mojem mnenju prevladujeta dejavnika plače in stalnosti zaposlitve. Na dejavnik plače pa mislim kot sprejemanje plače vsak mesec redno, ne kot na plačo, ki bi vsem delavcem omogočala normalno življenje in hkrati vplivala na zavzetost za delo. Glede na veliko število brezposelnih v državi, redna zaposlitev predstavlja varnost za delavca. Vendar je izboljšanje motivacijske strukture možno doseči z ustreznim delovanjem motivacijskih dejavnikov, ki posredno ali neposredno spodbujajo k delovnim aktivnostmi. Po letu 1991 Študentski domovi niso več organizacija delavcev in študentov, čeprav študentje še vedno sodelujejo v organu upravljanja. Namesto delegatske konference je organiziran Študentski svet stanovalcev. Bivanje v domovih, pravice in dolžnosti stanovalcev so še vedno opredeljene v Domskem redu. Izboljšal pa se je način vseljevanja. Namreč, Pisarna za študentske domove izdela prioritete sezname in po teh seznamih izdaja odločbe. Odločbe ne izdajajo naenkrat ampak skladno s številom prostih ležišč. Pozitivna je odločitev, da se subvencionira tudi bivanje študentov pri zasebnikih. Zaradi spremenjenih delovnih pogojev in vpliva zunanjih faktorjev, so se spremenili načini komunikacije in odnosi med študenti in delavci; postali so bolj uradni. Včasih so bili delavci in študentje enakopravni v Študentskih domovih. Sedaj so študentje uporabniki storitev, delavci pa opravljajo storitveno dejavnost za njih. Tudi prijateljstva, sklenjena med študenti in delavci v Študentskih domovih so sila redka.

Kljub spremembam osnovna dejavnost Študentskih domov v Ljubljani od ustanovitve do danes ustreza namenu, za katerega so bili ustanovljeni – nudenje bivanja študentom ljubljanske univerze.

24. LITERATURA IN VIRI

1. Bohinc Rado (1993): Upravljanje gospodarskih družb, Legartis, Ljubljana.
2. Čebulj Janez (1991): Oblike izvajanja javnih služb in konsepcionirana javna služba, Pravna praksa, 17.oktober.
3. Grad Franc-Ribičič Ciril (1984): Volitve v delegatskem sistemu, Uradni list SR Slovenije.
4. Janko Lojze(1990): Javna podjetja, Podjetje in delo 5/1990/XVI, Ljubljana.
5. Janko Lojze(1990): Javna podjetja in javni zavodi, Pravna praksa Ljubljana št.5, 1.marec 1990.
6. Kardelj Edvard (1980): Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ČZP Komunist Ljubljana,.
7. Lešnik Avgust (1977): Temelji marksizma, zbirka tekstov za predmet samoupravljanje s temelji marksizma.
8. Lukšič Igor (1994): Liberalizem vs..korporativizem, Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
9. Mežnar Drago (1990): Kolektivne pogodbe, Pravna praksa Ljubljana št. 9, 29.marec
10. Srdić Milutin (1975): Politička enciklopedija, Savremena administracija Beograd.
11. Sruk Vlado (1995): Leksikon politike, Obzorja Maribor.
12. Svete Pavle (1991): Pravna ureditev zavodov, Podjetje in delo Ljubljana, št.17.
13. Tičar Bojan (1994): Statusnopravni okvir javnih gospodarskih in negospodarskih organizacij, Pravna praksa Ljubljana, št.13.

Študijsko gradivo FDV v Ljubljani:

1. Študijsko gradivo za predmet Obča politologija za študijsko leto 2001/02.
2. Študijsko gradivo za predmet Politika človekovih pravic za študijsko leto 2001/02.

Interni dokumenti Študentskih domov v Ljubljani:

1. Statut, Študentski center v Ljubljani, 1986.
2. Samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v DO Študentski center 1981.
3. Pravilnik o delovnih razmerjih delavcev Študentskega centra v Ljubljani, 1987.

4. Pravilnik o izobraževanju in izpopolnjevanju delavcev centra, 1984
5. Zapisnik o pregledu zaključnega računa samostojno finančnega zavoda Študentsko naselje, 1957.
6. Poslovno poročilo zavoda Študentsko naselje, 1958.
7. Poslovno poročilo zavoda Študentsko naselje, 1962.
8. Zapisnik o internem pregledu zaključnega računa zavoda Študentsko naselje, 1964.
9. Poslovno poročilo in dodatek k poročilu zavoda Študentsko naselje, 1965.
10. Poslovno poročilo zavoda Študentski domovi, 1969.
11. Poslovno poročilo Zavoda Študentski domovi, 1974.
12. Poslovno poročilo zavoda Študentski domovi, 1975.
13. Zapisnik o pregledu zaključnega računa zavod Študentski domovi, 1977.
14. Poročilo o poslovanju DO Študentski center, 1984.
15. Poslovno poročilo DO Študentski center, 1985.
16. Poslovno poročilo DO Študentski center, 1986.
17. Poslovno poročilo DO Študentski center, 1989.
18. Odločba o ustanovitvi zavoda Študentski domovi, 1968.
19. Odločba o ustanovitvi DO Študentski center p.o., 1978.
20. Sklep sodišča o spremembi imena Študentski center v Ljubljani v Študentske domove v Ljubljani.
21. Statutarni sklep, Študentski domovi v Ljubljani, 1991.
22. Statut javnega zavoda Študentski domovi v Ljubljani, 2001.
23. Pravilnik o delovnih razmerjih delavcev Študentskih domov v Ljubljani, 2000.
24. Pravilnik o disciplinski odgovornosti delavcev, 2002.
25. Domski red 2003/2004.
26. Informacija o projektu prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v RS, MŠZŠ, 2003.
27. Vprašalnik- ocena bivanja v Študentskih domovih 2001/02.
28. Program dela Študentskega sveta stanovalcev za leto 2003.
29. Poročilo o delu pisarne za študentske domove v študijskem letu 2003/04.
30. Pogodba o začasnem financiranju dejavnosti, 1995.
31. Pogodba o financiranju dejavnosti, 1995.
32. Pogodba o začasnem financiranju dejavnosti, 1997.
33. Pogodba o sofinanciranju bivanja študentov, 1998.
34. Pogodba o sofinanciranju bivanja študentov, 1999.

35. Pogodba o sofinanciranju bivanja študentov, 2001.
36. Sklep št. 331104-02-00063, mesečna subvencija za bivanje študentov, 2002.

ZAKONI:

1. Zakon o skupnosti študentov (Ur.l.RS št. 38/94).
4. Zakon o visokem šolstvu (Ur.l. RS, št. 67/93, 99/99, 64/2001).
3. Zakon o zavodih (Ur.l. RS, št. 12/91).
4. Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov (Ur.l.RS, št. 22/001).

<http://www.stud-dom-lj.si/si/domovi/lokacije/>

<http://www.inetia.com/iso/slo/suklje.htm>

<http://www.inetia.com/iso/slo/cuk.htm>